

EL MIRALL

Núm. 125

500 PTA / 3,01 EUR

Dossier

*Cap a la
construcció d'un
nou model
sanitari*

Entrevista

*Pere Sampol:
«El PSM té un
projecte solidari,
diferenciat d'altres
nacionalismes»*

Reportatge

*Sa Gerreria:
la desaparició
d'un barri
medieval*

Societat

*Àlex Fito, el relleu
generacional
del còmic illenc*

Seccions: cinefàgia • art • llibres • la botiga

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BALEARS

CIUTAT
DE
PALMA

FUNDACIÓ PÚBLICA
DE LES BALEARS PER A LA MÚSICA

TEMPORADA 2001 | 2002

Geoffrey Simon *Director titular*

- Tots els concerts seran en **dijous** a les **21.00 h.** a l'**Auditorium** de Palma.
- Preus per als 14 concerts: platea **30.000 pta.**, anfiteatre: **20.000 pta.**
El pagament es podrà realitzar en efectiu o amb domiciliació bancària en dos terminis novembre i desembre.
- Les entrades per concerts es vendran al preu de **3.000 i 2.000 pta.**
- Els abonaments es podran adquirir a les oficines de la **Fundació Pública de les Balears per a la Música** (C/ Vicenç J. Rosselló, 22B.
Tel. 971 287 565; Fax 971 287 758), a les taquilles de l'**Auditorium** (amb confirmació telefònica prèvia. Tel. 971 287 662), o mitjançant **ServiCaixa**.
• www.simfonica-de-balears.com

concert 1

Dijous, 18 Octubre 2001, 21 h.

Geoffrey Simon *director*
Alexandra Sherman *mezzosoprano*
Capella Davidica de Ciutadella
Coral Sant Antoni de Maó
Cor dels Amics de s'Òpera de Maó

TXAIKOVSKI | Capritx italià
DE FALLA | El amor brujo
PROKOFIEV | Alexander Nevski

concert 2

Dijous, 8 Novembre 2001, 21 h.

Geoffrey Simon *director*
James Tocco *piano*

RAVEL | La Valse
GERSHWIN | Concert per a piano
BEETHOVEN | Simfonia núm. 3
"Heroica"

concert 3

Dijous, 22 Novembre 2001, 21 h.

Manuel Valdivieso *director*
Quartet de Guitarras de Barcelona

STRAVINSKY | Suite núm. 1
STRAVINSKY | Suite núm. 2
RODRIGO | Concerto andaluz,
per a 4 guitarres
MOZART | Simfonia núm. 39

concert 4

Dijous, 6 Desembre 2001, 21 h.

Geoffrey Simon *director*
Enrique Sánchez *flauta*

BRITTEN | Four Sea Interludes
RODRIGO | Fantasia para un gentilhombre
(transcripció per a flauta de J. Galway)
DVORAK | Simfonia núm. 8

concert 5

Dijous, 13 Desembre 2001, 21 h.

Salvador Mas *director*
Marina Rodríguez *mezzosoprano*
Lluís Vilamajó *tenor*
José Antonio López *baríton*
Alberto Fera *baix*
Coral Universitat de les Illes Balears

SCHUMANN | Simfonia núm. 1
"Primavera"
MENDELSSOHN | La primera nit
de Walpurgis

concert 6

Dijous, 17 Gener 2002, 21 h.

Fridrich Haider *director*
Joan Moll *piano*
(obra a determinar)

RAVEL | Concert per a piano per a la
mà esquerra
BRAHMS | Simfonia núm. 2

concert 7

Dijous, 7 Febrer 2002, 21 h.

Giuliano Carella *director*
EXTRACTES D'ÒPERA
(Programa a determinar)

concert 8

Dijous, 21 Febrer 2002, 21 h.

Justin Brown *director*
Ivan Zernaty *violí*

TXAIKOVSKI | Concert per a violí
XOSTAKOVITX | Simfonia núm. 10

concert 9

Dijous, 7 Març 2002, 21 h.

Salvador Brotons *director*
Àngel Jesús García *violí*

CARBONELL | Espores
LALO | Simfonia espanyola
BROTNS | Simfonia núm. 2

concert 10

Dijous, 21 Març 2002, 21 h.

Geoffrey Simon *director*
Smerald Spahiú *violí*
(solistes a determinar)
Cor del Teatre Principal de Palma

RESPIGHI | Tríptico Botticelliano
SAINT-SAËNS | Sarabande et Rigaudon
GRANADOS | Goyescas-versió concert

concert 11

Dijous, 4 Abril 2002, 21 h.

Edmon Colomer *director*
Cristina Badia *arpa*
Isabel Rosselló *soprano*
Eulàlia Salbanyà *contralt*
Joan Carles Falcón *tenor*
Josep Miquel Ribot *baix*
Cor del Teatre Principal de Palma

BEETHOVEN | Coriolà: Obertura
MONTSALVATGE | Concert per a arpa
BEETHOVEN | Missa en Do major

concert 12

Dijous, 11 Abril 2002, 21 h.

Geoffrey Simon *director*
Miquel Estelrich *piano*

JULIÀ | Fantasia balear
FRANCK | Variacions simfòniques
BERLIOZ | Simfonia fantàstica

concert 13

Dijous, 25 Abril 2002, 21 h.

Geoffrey Simon *director*

DEBUSSY | Prélude à l'après-midi
d'un faune
MARQUÈS | Simfonia núm. 3
STRAVINSKY | Petrouchka
(Versió 1947)

concert 14

Dijous, 9 Maig 2002, 21 h.

Geoffrey Simon *director*

MOZART | La flauta màgica: Obertura
MAHLER | Simfonia núm. 9

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Setembre de 2001 · Núm. 125

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR
Publica:

Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i
publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37

Telefax: 971 71 93 85

Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmau)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB
a Internet

<http://www.ocbweb.com>

Correu electrònic:

ocb@ocbweb.com

Director:

Jaume Lladó

Redactora en cap:

Joana Mas

Secretari de redacció:

Tomeu Martí

Consell de redacció/

col·laboradors

Antoni Oliver

Biel Mesquida

Pere Rosselló Bover

Antoni Mir

Antoni Llompart

Joana Mas

Gaspar Valero

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Àngel F. Gené
(Paret d'un edifici de La Gerreria)

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques

C/ del Baix Riera, 1-A, Palma

Tel.: 971 47 57 54

Lletra de Convit 2001

■ D: c - v - b.

Any mossèn Alcover

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS 1987

5103713125

Unes noves DOT amb voluntat de permanència

El Govern de les Illes Balears ha enllestit la reforma de les Directrius d'ordenació del territori (DOT) que, com és sabut, foren elaborades, en la seva redacció actual, pel darrer Govern del Partit Popular. Aquelles primeres DOT no foren consensuades ni amb els partits, aleshores a l'oposició, ni amb les associacions més representatives de la societat civil. No obstant això, suposaren un avanç en el sentit d'acabar amb el desordre absolut que fins aquell moment hi havia hagut en ordenació del territori, ja que impedeixen la creació de nous nuclis urbans aïllats i posen un límit al creixement dels existents.

Malgrat això, són molt millorables sobretot si hom convé que un dels més importants objectius com a país és avançar en la protecció del nostre migrat i limitat territori per impedir allò que amb encert s'ha començat a anomenar *hongkongnització* i que consisteix, ni més ni pus, en la conversió que suposa de la major part del sòl existent en sòl residencial, amb el consegüent augment exponencial de la població, de consum de recursos naturals, de pèrdua de la qualitat de vida, de perills per a la cohesió social i la pervivència de la llengua, la cultura i la identitat pròpies de les Balears.

El consens sobre la necessitat d'establir un sostre poblacional màxim sembla assolit. Però no s'ha avançat sobre quin ha de ser aquest sostre i, sobretot, sobre quines eines es poden utilitzar per fer-lo efectiu de veritat. Les DOT permeten treballar algunes vies, però no són suficients si només es limiten a ordenar el territori sense partir d'un debat sobre el model de creixement.

Una norma tan important com aquesta marcarà les pautes per redactar els plans d'ordenació territorial de cadascuna de les nostres illes. No pot ser aprovada sense que s'hagin consultat les associacions que treballen en aquests camps i que tenen molt a dir-hi, sense que s'hagi fet participar els consells insulars i els ajuntaments en la seva gestació i sense que s'estableixin ponts amb el partit de l'oposició que assegurin la seva permanència en el temps. Si la societat percep que aquestes directrius poden ser tan provisionals com les anteriors, difícilment podran complir el paper que tenen encomanat, ja que, en lloc de servir de marc al desenvolupament del nostre territori, serien només un parèntesi, un temps d'espera perquè envesteixi, fins i tot amb més força encara, l'especulació.

Zaplana i la mutilació de la cultura

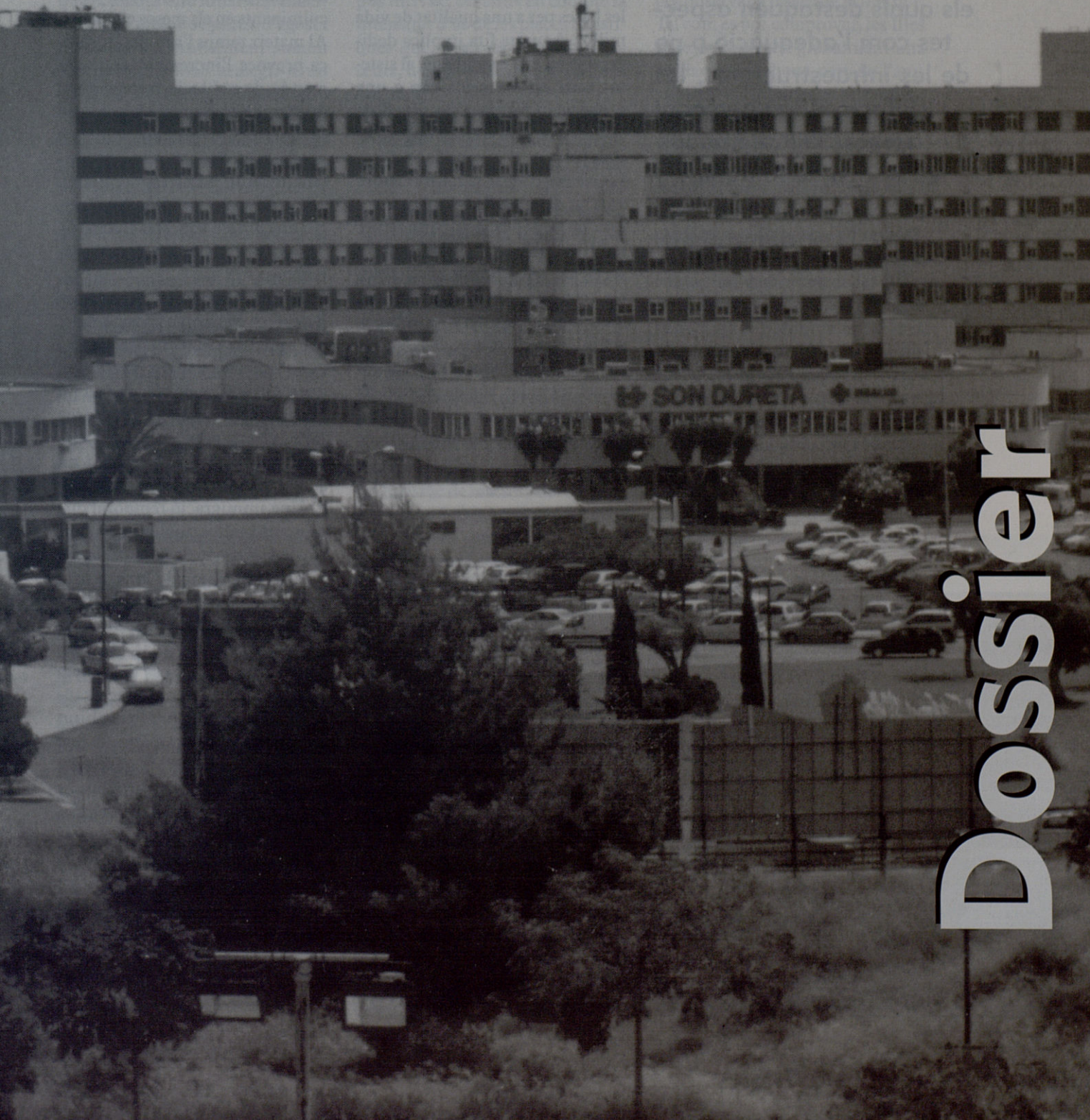
És **inadmissible** la decisió del Govern de la Generalitat Valenciana, governada pel popular Eduardo Zaplana, a través del Departament d'Educació, i a instància del Ministeri d'Educació i Cultura, de voler eliminar qualsevol referència als escriptors en llengua catalana de les Illes Balears i Catalunya dels llibres de text de llengua i literatura de l'ensenyament secundari obligatori (ESO) i del batxillerat a partir del curs escolar 2002/2003.

D'aquesta manera, es nega la relació lingüística i cultural directa entre els literats balears i catalans amb els creadors valencians des del segle XIII. Eduardo Zaplana ha d'aturar aquest projecte que mutila i falseja la història de la llengua i la literatura pròpies del País Valencià.

Els membres del Partit Popular de les Illes Balears han d'exigir als seus homòlegs que els estudiants valencians continuïn coneixent els autors que s'expressen en català dins l'espai comú lingüístic i cultural. Precedents no en falten. Recollir la riquesa de tota la llengua i no d'una part ja guià la tasca d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll, amb l'ajut inestimable de Sanchis Guarner, a l'hora d'elaborar el *Diccionari Català-Valencià-Balear*.

Diagnòstic del model sanitari balear

Dossier

Població suportada i serveis sanitaris: la necessitat d'adequar-los a les Balears

PERE A. SALVÀ I TOMÀS

Els nivells de salut d'una població determinada es manifesten a través d'una sèrie d'indicadors entre els quals destaquen aspectes com l'adequació o no de les infraestructures, les dotacions i el personal sanitari a la demanda hipotètica de la població que suporta un territori determinat.

Per tant, el coneixement del volum de la població i de les seves característiques constitueix un element bàsic per planificar els recursos sanitaris necessaris per assolir un escenari ideal que sigui una de les bases per a una qualitat de vida millor. Aquesta fita implica dedicar uns recursos suficients al sistema sanitari orientats cap a una consecució futura d'un nivell de salut millor de la societat de les Illes Balears.

L'objectiu d'aquesta contribució es aportar diverses dades sobre el volum de la població suportada per les Illes Balears, perquè puguin servir de referent per analitzar si els recursos sanitaris d'aquestes illes s'adeqüen o no a les característiques particulars de les Illes Balears. Des d'aquesta perspectiva cal recordar la complexitat de la composició de la població illenca en les diferents estacions de l'any.

L'alta especialització turística de les Balears implica unes fluctuacions importants en el volum de la població suportada, a causa del problema de l'estacionalitat del turisme, que presenta els seus punts culminants en els mesos estiuencs. Al mateix temps l'activitat turística provoca l'increment de la demanda de població treballadora, que també engrandeix la població fluctuant en els esmentats mesos vacacionals. Per aquestes circumstàncies les Illes Balears necessiten un sistema sanitari adequat que tingui en compte aquestes fluctuacions quantitatives dels usuaris hipotètics.

La població suportada per les Illes Balears es compon bàsicament de: a) La població resident permanent, que s'avaluava a inicis de 2001 en unes 868.000 persones, que en un 79,8% corresponen a Mallorca (693.583 habitants), un 11,5% a les Pitiüses (100.592 habitants) i un 8,5% a Menorca (74.164 habitants); b) Una immigració temporal que presenta moltes tipologies en funció de la duració de l'estada, la dedicació professional i la seva situació legal. La seva presència augmenta en la temporada alta per l'atracció del mercat laboral, especialment en el cas dels europeus que treballen en el sector turístic. Es complementa amb un nombre elevat d'immigrants que procedeixen de països africans i llatinoamericans i molts d'ells es troben en una situació no regulada. L'increment d'aquesta població laboral que treballa molt especialment en el sector turístic i complementari i en la construcció implica un augment potencial dels usuaris dels serveis sanitaris illencs que utilitzen majoritàriament la sanitat pública; c) Una població

PLACES TURÍSTIQUES I D'ÚS TURÍSTIC. ILLES BALEARES. 2000

ILLES	PLACES HOTELERES	PLACES EXTRA- HOTELERES	TOTAL PLACES TURÍSTIQUES	PLACES D'ÚS TURÍSTIC	TOTAL
MALLORCA	222.873	53.788	276.661	116.772	393.433
MENORCA	24.863	21.608	46.471	35.635	82.106
PITIÜSES	57.470	29.473	86.943	37.415	124.358
I. BALEARS	305.206	104.869	410.075	189.822	599.897

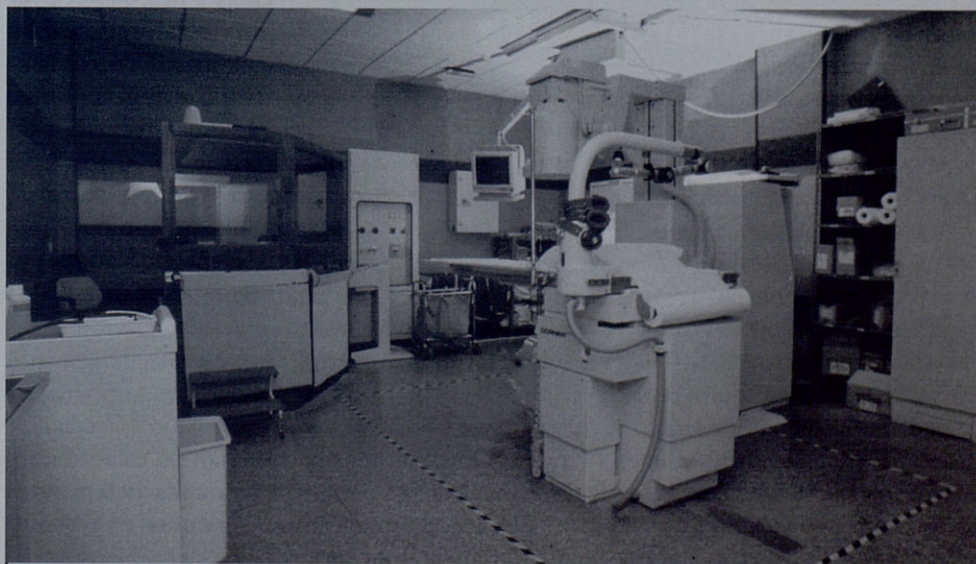
Font: Elaboració personal. Dades de la Conselleria de Turisme (places regulades)

fluctuant important composta per turistes de curta durada (10-11 dies), que presenta una intensitat màxima en els mesos de juliol, d'agost i de setembre. Anualment sumen més de 10 milions. Cal afegir-hi un tipus de turisme residencial amb una durada de la seva estada més llarga (1 mes i/o superior) que empren apartaments, xalets i/o altres habitatges de la seva propietat i/o de lloguer, moltes vegades, en el darrer cas, fora de l'oferta regulada. D'acord amb les tres variables esmentades anteriorment, la demanda dels serveis sanitaris a les Balears s'incrementa de manera molt important en la temporada alta del turisme. Són demandes temporalment conjunturals però repetitives anualment que, a causa de la seva importància numèrica, poden arribar a saturar els serveis existents. La població resident permanent de les Illes Balears el dia 1 de gener de 2001 es pot avaluar en 868.339 persones. Si aquesta xifra avaluada es confirma, es pot afirmar que el quinquenni 1996-2001 representa l'increment més important de població que s'ha experimentat a la història demogràfica recent de les Illes Balears. El 90% d'aquest creixement es deu bàsicament a la revitalització dels moviments migratoris que s'han intensificat en el període esmentat. L'afluència de nous immigrants estrangers ha estat especialment important. Si bé encara domina el corrent dels residents europeus tant residencials com laborals, destaca l'increment dels corrents sud-nord, bàsicament formats per persones que procedeixen del Magrib, dels països llatinoamericans i del Carib.

Per tal de realitzar una aproximació de la població fluctuant de tipus turístic, cal tenir en compte la intensitat d'ús de les places turístiques que, a través de fonts diferents, hem avaluat d'acord amb el quadre 1.

A partir de les dades anteriors d'usuaris potencials no residents de les places anteriors, de la població estimada a inicis del 2001 i de la presència dels immigrants, s'ha calculat la població suportada per les Balears al llarg del 2000 en els diferents mesos. Aquesta avaluació ens permet tenir una xifra aproximada d'una demanda hipotètica de serveis sanitaris a les Illes Balears. Cal assenyalar que la població resident permanent es veu ampliada en més d'un 50% en els mesos de màxima intensitat turística (juliol, agost, setembre) a causa de l'allau del turisme de masses i del turisme resident d'habitatges en propietat i/o de lloguer. Aquesta població suportada es pot seguir a través del

quadre 2. Gràficament, la població fluctuant de les Balears també es pot observar a través de la figura 1. Tal com es pot comprovar, les Illes Balears suporten globalment una població que, bona part de l'any, supera el milió de persones, especialment des dels mesos de març a octubre, xifra que implica unes conseqüències sobre el territori, el consum dels recursos naturals, energètics i socials. Cal assenyalar unes diferències d'intensitat entre les illes que integren la comunitat autònoma de les Balears. D'aquesta manera la població suportada a Menorca en el mes d'agost pot arribar a superar els 150.000 habitants, xifra que duplica llargament els 74.000 habitants permanents calculats a l'inici del 2001. De manera semblant ocorre a les Pitiüses, on la població suportada a l'estiu s'acosta a les 225.000 persones, més del doble dels 100.000 habitants que hi viuen habitualment.

Balears necessita un sistema sanitari adequat a les fluctuacions quantitatives dels usuaris hipotètics.

**POBLACIÓ SUPORTADA.
ILLES BALEARS. 2000**

MESOS	Població resident permanent	Població fluctuant	Població total suportada
GENER	846747	83984	930731
FEBRER	848546	130776	979322
MARÇ	850345	165570	1015915
ABRIL	852145	266951	1119096
MAIG	853944	425923	1279867
JUNY	855743	521306	1377049
JULIOL	857543	589093	1446636
AGOST	859342	599892	1459234
SETEMBRE	861141	575896	1437037
OCTUBRE	862941	386330	1249271
NOVEMBRE	864740	77386	942126
DESEMBRE	868339	63588	931927

Font: Elaboració personal

D'aquesta manera, queda demostrat que les Illes Balears necessiten dotacions extraordinàries per respondre a les demandes hipotètiques d'aquesta població fluctuant, sense que els serveis sanitaris dels habitants residents permanents minvin.

A més de les esmentades dades generals del volum de la població suportada, també cal tenir en compte altres indicadors demogràfics que incideixen en la tipologia dels serveis sanitaris sol·licitats. En l'àmbit general, cal recordar que actualment les Balears registren una taxa bruta de natalitat del 10,48

dones. Mentre que en els primers l'esperança de vida és de 74,99 anys, les dones aconseguixen arribar a 82,03 anys de mitjana. Aquest fet implica que l'esperança de vida en complir 65 anys també s'ha allargat. En complir 65 anys, l'esperança de vida per gaudir és de 18,20 anys, indicador que també presenta diferències entre sexes, ja que en el cas dels homes és de 16,17 anys i en el cas de les dones de 19,99 anys. Ambdós factors, el descens de la fecunditat i l'augment de l'esperança de vida, incideixen en un procés d'envelliment de la població de les Balears que cal tenir

en compte en funció del tipus de demanda dels serveis sanitaris. Aquesta circumstància es veu encara més afectada si té èxit una de les

La demanda durant la temporada alta pot saturar el sistema sanitari

per mil i una taxa bruta de mortalitat del 8,94 per mil. Se'n desprèn, aleshores, un creixement natural feble de l'1,54 per mil. L'índex sintètic de fecunditat es troba a l'entorn d'1,30 fills per dona, índex que fins molt recentment mostrava una tendència a baixar. D'altra banda, es constata un augment de l'esperança de vida en néixer que en l'àmbit global de les Balears és del 78,46 anys amb una diferència important entre els homes i les

estratègies de la Conselleria de Turisme que, per desestacionalitzar la temporada turística, promou un turisme sènior o de la tercera edat. Aquest fet implicaria una presència més elevada de persones majors que en altres temporades. En funció de l'edat i de l'augment del risc de malalties, es pot incrementar la demanda dels serveis sanitaris especialitzats en gerontologia.

Finalment, cal tenir en compte els

efectes del procés immigratori sobre la demanda de serveis relacionats amb la salut. Especialment en el cas dels immigrants del corrent sud-nord (africans, llatinoamericans...), s'han de dissenyar estratègies per atendre les seves demandes específiques adaptades a les característiques socioeconòmiques i/o culturals (el problema de l'idioma, les malalties infeccioses per manca de vacunació, els costums...) i al perfil d'una mobilitat prou diferent al de la població autòctona. Sobretot, cal tenir en compte l'increment i/o la possibilitat de noves demandes per part d'una població immigrant no regulada que es troba sense papers, però que per raons de tipus humanitari s'ha de solucionar.

Com a conclusió final, hem de destacar la importància de conèixer la població suportada en cada moment i en cada illa amb l'objectiu de millorar els serveis sanitaris. Les necessitats d'equipaments, de dotacions i de personal sanitari depèn del volum de la població i de les seves característiques, com ara l'esperança de vida, el sexe, la fecunditat, les activitats laborals, el comportament en la vida quotidiana i/o la composició sociocultural. Queda clar que en l'actualitat hi ha divergències entre la dotació que hi ha i el potencial de la demanda de serveis. Cal realitzar un esforç important que ha de tenir en compte l'estacionalitat i la territorialitat de la demanda. Aquest esforç ha d'avaluar no tan sols la quantitat de població resident permanent, sinó també la presència d'una població fluctuant important per tal d'aconseguir un sistema sanitari eficient i equitatiu pel que fa a l'assignació dels recursos.

***Pere Salvà és catedràtic de Geografia Humana de la UIB.**

Transferències, un condicionament del futur de l'atenció sanitària a les Balears

JULI FUSTER

Actualment, hi ha set comunitats que ja tenen aquestes competències transferides per la via de l'article 151 de la Constitució espanyola: Catalunya, País Basc, Navarra, Andalusia, València, Galícia i Canàries. La resta de les comunitats, anomenades també «de via lenta» pel que fa al tema de les transferències (article 143 de la Constitució espanyola), que ens trobam en aquesta fase de negociació som les Illes Balears, Cantàbria, Astúries, La Rioja, Aragó, Castella-la Manxa, Castella i Lleó, Madrid, Extremadura i Múrcia, i les ciutats autònomes de Ceuta i de Melilla. Les transferències sanitàries permetran completar l'estructura organitzativa del Sistema Nacional de Salut, i implicaran un repte i un desafiament per a la nostra comunitat, ja que les bases que es puguin definir condicionaran en bona part el futur de l'atenció sanitària dels anys vinents.

La importància d'aquestes transferències està determinada perquè, a més de consolidar l'estat de les autonomies, suposaran la possibilitat d'acostar els serveis sanitaris i la seva gestió als ciutadans. A la nostra comunitat s'hauran de prendre decisions tan rellevants com ara la confecció i l'organització del model sanitari que volem, els recursos que hi volem dedicar, àdhuc les prestacions que hem de tenir.

Representen també una transferència econòmica tan elevada com quasi la meitat del pressupost actual del Govern balear. Al mateix temps, impliquen la gestió d'uns recursos humans, més de sis mil professionals –la majoria del quals altament qualificats– de qui ens sentim especialment orgullosos.

Les transferències a les deu comunitats que estan pendents d'aquest traspàs de competències han de representar unes formes noves de relació amb l'Administració central. Així, en un futur, el Ministeri de Sanitat adoptarà un paper impulsor de polítiques de salut que garantiran l'equitat i, a més, actuarà d'eix central del sistema d'informació sanitària que es concretarà per a tot l'Estat.

L'escenari de la negociació es fa en aquests moments més rellevant, ja que coincideix amb la negociació del sistema nou de finançament autonòmic. S'obre la possibilitat que la Sanitat disposi d'una partida específica i finalista, o bé que s'inclogui dins la partida global de la comunitat en forma de transferència de determinats tributs o de cistelles de tributs.

No obstant això, sigui quin sigui el sistema de finançament, la Conse-

Durant l'any 2001, s'han iniciat les negociacions entre el Govern de la nostra comunitat i l'Administració central, amb l'objectiu de fer efectives durant l'any vinent les transferències sanitàries, és a dir, les negociacions per traspasar-nos les estructures i la gestió de l'Insalud.

Aina Salom és consellera de Sanitat del Govern balear.

lleria de Sanitat es prepara per rebre aquestes transferències; treballa intensament per analitzar el sistema actual, l'estructura, els recursos i la gestió, i per posar les bases per definir i per consolidar entre tots el model sanitari balear del futur. I aprofita

saturats, per la qual cosa els resta poc temps per a les tasques de docència, de prevenció i de promoció de la salut, inherents a la seva professió.

Hem d'esmentar també la manca d'inversions en matèria de salut mental en els darrers anys. Això fa que calguin llits d'hospitalització i unitats de salut mental, tant d'adults com infantils i juvenils. Tam-

lleï de salut de la nostra comunitat, que regularà les accions que permetran fer efectiu el dret a la salut de la població i que tindrà en compte aspectes tan importants com ara les prescripcions sanitàries, la confidencialitat i els drets dels ciutadans. En sortiran les normatives que asseguraran el funcionament correcte un cop que s'hagin rebut les transferències.

S'elabora també el futur Pla estratègic del Servei Balear de la Salut, que preveu desenvolupar el servei com una entitat que s'organitza al voltant de la salut dels habitants de la CAIB, amb tasques d'organització, de planificació i d'assegurament.

Finalment, es treballa perquè es coneguin, es discuteixin i es tractin en comú totes les accions esmentades. En aquest sentit, es va promoure ja fa uns mesos el fòrum per a les transferències per tal de debatre, de discutir i de reflexionar de manera lliure idees plurals, i com a punt de referència en què han de confluïr tots els grups de treball i tots els col·lectius per arribar a definir la sanitat que tots volem. Aquest fòrum tindrà una continuïtat forta a partir de la tardor vinent.

***Juli Fuster Culebras és director general del Servei Balear de la Salut.**

Les transferències acostaran la gestió dels serveis sanitaris als ciutadans

aquest repte per construir autonomia. Som conscients que, com en tants altres aspectes, les Illes Balears no han estat gaire beneficiades pel que fa a les inversions sanitàries de l'Administració central, especialment en aquests darrers anys. Sembla que a la fi l'Hospital de Son Llàtzer obrirà les portes a final d'enguany, però ho farà amb un retard considerable (el projecte de construcció d'aquest hospital és de final dels anys 80).

Els hospitals d'Inca i de Maó trigaran encara uns quants anys a oferir servei. Cal crear a Ciutadella una unitat polivalent que respongui a les necessitats de la població. L'Hospital de Son Dureta necessita unes reformes tan importants que fins i tot hi ha el dubte de si convindria més fer un hospital nou.

Pel que fa a l'atenció primària, una bona part dels centres de salut necessiten reformes i adaptacions. Seria millor fer de bell nou alguns d'aquests centres ja que les estructures han quedat obsoletes. Les dimensions de les plantilles també han quedat esquifides, de manera que, actualment, la majoria d'aquests professionals estan

bé cal completar la xarxa de recursos de rehabilitació que la Conselleria de Sanitat, d'acord amb les recomanacions del Pla de salut mental i del Comitè Tècnic, ha decidit potenciar. Així mateix, són molt deficitaris en recursos sociosanitaris.

En definitiva, són moltes les necessitats detectades i, per tant, quantificades tant pel que fa a la inversió com pel que fa a les despeses de funcionament.

No és casual, per tant, que la nostra despesa per càpita sigui unes vint mil pessetes inferior a la resta de les comunitats. Tenint en compte que la nostra comunitat és una de les que més aporta a la resta de l'Estat, no sembla equitatiu que la nostra despesa sigui tan sensiblement inferior a la mitjana, sobretot si tenim en compte que en els països del nostre entorn més PIB implica més despesa sanitària, i les Balears són tradicionalment una de les primeres de l'Estat ordenades per PIB.

Les estructures, els recursos i el finançament, tot i la seva importància, no són l'única línia de treball que s'ha desenvolupat. Es treballa en la futura

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

Plaça Rosselló, 4A, 3r
Tel. 971 72 33 56
Fax 971 71 89 01
07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
 - Medicions
 - Replanteigs
- Fotografies Aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

L'Administració central: en via de completar el procés de transferències sanitàries

REGINA MUZQUIZ

L'any 1979 s'inicià a Espanya el procés de descentralització sanitària, amb el traspàs a les comunitats autònomes (CA) i als ens preautonòmics dels mitjans i els serveis necessaris per exercir les competències que en matèria de sanitat i d'higiene assumirien totes les CA a través dels seus estatuts d'autonomia, d'acord amb les previsions que conté l'article 148.16 de la Constitució espanyola.

Aquest primer bloc de transferències es completà en només sis anys amb la transferència sanitària a Navarra l'any 1985. La comunitat autònoma de les Illes Balears exerceix aquesta competència, que inclou bàsicament la salut pública, la planificació i l'ordenació sanitària, des de 1980 (a més dels centres d'ASNA, Administració Institucional de la Sanitat Nacional, des de 1982). L'any 1981, Catalunya va rebre els mitjans i els serveis de l'Insalud per afrontar la gestió de l'assistència sanitària de la Seguretat Social. A diferència del primer bloc, el segon bloc de transferències sanitàries s'ha produït de forma desordenada, amb una distribució temporal irregular i sense obeir cap programació, de manera que actualment només set de les disset comunitats autònomes tenen transferit l'Insalud. L'any 1994, fa set anys, Canàries fou la darrera comunitat que va rebre aquest traspàs.

El fet de completar el model de Sistema Nacional de Salut previst a la Llei general de sanitat de 1986 i configurat com a conjunt dels serveis de salut convenientment coordinats de les comunitats autònomes exigeix culminar la descentralització de la gestió de l'assistència sanitària de la Seguretat Social. El Ministeri de Sanitat i Consum, a través de la Secretaria General de Gestió i Cooperació Sanitària, centre directiu sobre el qual pivota aquest procés iniciat al febrer d'enguany, té com a ob-

Encara hi ha deu CA pendents de rebre les transferències sanitàries.

jectiu avançar en el desenvolupament dels treballs al llarg de l'any 2001, de manera que els traspàsos a les deu comunitats autònomes pendents de rebre'l puguin fer-se efectius en el primer trimestre de l'any 2002. Per això, des de febrer fins ara, s'han mantingut més de 70 reunions amb les deu CA implicades.

La comunitat autònoma de les Illes Balears modificà l'Estatut d'autonomia l'any 1999, de manera que actualment es troba disponible per assumir aquesta responsabilitat nova, i ja ha iniciat les reunions bilaterals en els òrgans que tenen encomanats els estudis corresponents, les ponències tècniques.

Des de la primera reunió, esdevinguda el 6 de març, s'han mantingut un total de 8 reunions i pot afirmar-se que el procés segueix el ritme previst i que la transparència i la lleialtat institucional són constants i en presideixen el desenvolupament.

El fet d'assumir aquesta responsabilitat nova suposarà un gran repte per a les Illes Balears pel que fa a l'increment del volum de recursos humans, materials i financers que haurà de gestionar en el seu territori, a l'impacte social i polític que representa el fet d'assumir un servei tan sensible per al ciutadà com és el sanitari i als canvis jurídics i organitzatius que caldrà escometre. Efectivament, s'ha de tenir en compte

que la transferència dels centres i dels serveis de l'Insalud a les Balears afecta més de 5.000 treballadors, 49 centres sanitaris (centres de salut i hospitals) i que el pressupost liquidat de l'Insalud corresponent a l'exercici de l'any 2000 ascendeix a més de 75.000 milions de pessetes.

L'esforç que sens dubte suposa i suposarà per a les administracions estatal i autonòmica el fet de culminar aquest procés s'ha de reflectir en uns beneficis tangibles per als ciutadans de les Balears, per l'apropament de les decisions sobre els serveis i per la consecució de sinergies amb els recursos autonòmics.

L'augment de l'equitat en l'accés a les prestacions, de la qualitat dels serveis sanitaris i de la participació ciutadana en la gestió assistencial són els objectius fonamentals d'aquest traspàs.

L'Administració estatal treballa per reorientar el seu paper com a garant de tots els ciutadans del dret a la protecció de la salut i a la assistència sanitària en el marc nou, i vetlla per mantenir l'equilibri necessari entre els principis constitucionals d'autonomia i d'unitat, tenint sempre present el principi de la solidaritat entre tots els espanyols.

***Regina Muzquiz Vicente-Arche és directora general de Relacions Institucionals i Alta Inspecció.**

Les fundacions per a la gestió sanitària: són convenientes?

ANTONI ORRADOR

Escric aquest article quan es comencen a saber les dades sobre el sistema nou de finançament autonòmic. Com vosaltres deveu saber el sistema nou –segons sembla– implica una millora pel que fa al finançament que teníem abans.

Això és una sort! És un fet del tot reconegut que el finançament que teníem a les Illes Balears era el pitjor de totes les comunitats i hom podia preveure –santa innocència– que, si es discutia, un sistema nou serviria per corregir les injustícies passades (perdó, volia dir els desequilibris anteriors).

Amb el sistema nou de finançament tothom millora, i nosaltres un poquet, però encara som els primers de la cua pel que fa al finançament públic. Si les coses en matèria sanitària van pel mateix camí, podem preveure que els ciutadans de les Illes Balears seran considerats ciutadans de segona per l'Administració central i centralista. Amb aquest panorama, m'havien encarregat parlar sobre les fundacions per gestionar els hospitals, però el que realment definirà el futur del sistema sanitari serà la capacitat del sistema per tractar els ciutadans d'aquestes illes de la mateixa manera com són tractats, per exemple, els ciutadans d'Extremadura. Deman excuses per aquesta digressió.

El tema de les fundacions sanitàries pel que fa als hospitals concita punts de vista molt oposats. Pel que he pogut veure, les discussions que s'han establert –almenys entre nosaltres– s'ocupen sobretot d'aspectes ideològics. És evident que a les Balears l'única fundació que fins ara gestiona un hospital és la de Manacor i quan s'obri l'Hospital de Son Llàtzer serà la segona fundació amb aquestes característiques. Possiblement l'oposició més tenaç –almenys segons la transcendència a la premsa– a la Fundació Hospital de Manacor ha estat impulsada per un sindicat. Bàsicament l'aspecte fonamental d'aquesta oposició és que les fundacions suposen una privatització del sistema i, a la llarga, implicaran el desmantellament del sistema sanitari públic. Convé tenir en compte també que una part de l'oposició a les fundacions amaga una defensa a ultrança del sistema funcional (o estatutari) dels treballadors sanitaris. El que m'interessa ressaltar en aquest article no és tant l'aspecte ideològic de les fundacions –ben respectable, evidentment–, sinó fer una reflexió més aviat tècnica o de gestió. D'altra banda, i no convé oblidar-ho, hi ha fundacions a diferents comunitats autònomes amb administracions governades tant pel Partit Popular com pel Partit Socialista Obrer Espanyol, cosa que afebleix, i molt, el debat ideològic.

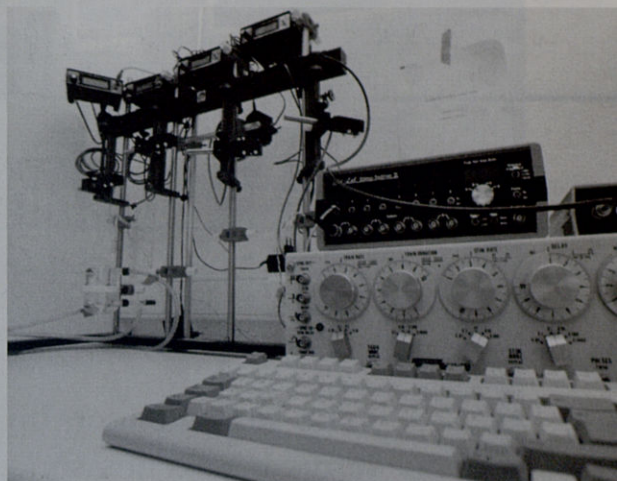
La majoria d'analistes estan d'acord que la rigidesa del sistema sanitari públic és un llast important per a una gestió àgil i moderna. Aquest enunciat és especial-

ment important quan parlem d'hospitals. L'administració eficaç del pressupost que tenen els hospitals es fa difícil amb uns sistemes administratius que no han evolucionat gaire en els darrers temps. La conclusió lògica d'aquesta situació és plantejar una reforma que permeti una gestió àgil. També es pot argumentar que s'hauria de reformar intensament tota l'Administració per afrontar els reptes de la societat actual. I no deixa de ser veritat. Però es veu que la reforma administrativa no és una prioritat actual dels polítics i, si es planteja la reforma de la gestió dels hospitals, ben vinguda sia. L'objectiu fonamental d'aquesta reforma ha de ser únicament millorar la gestió i ha de tenir dos eixos perquè sigui eficaç: la gestió del personal i la gestió de les compres i les inversions. No hem d'oblidar que les despeses del personal suposen més del 80% del pressupost de qualsevol hospital i, amb el sistema estatutari actual, és molt difícil fer una gestió àgil. Possiblement hi hauria molta gent que podria estar d'acord amb el plantejament que s'ha fet fins ara. A partir d'aquest punt poden sortir possibilitats diferents per flexibilitzar la gestió dels hospitals: la fundació (n'hi ha que segueixen cobertures legals diferents, com poden ser les fundacions privades i les fundacions públiques); els consorcis i la gestió privada (per exemple, el model d'Alzira). Si tot el sistema sanitari d'hospitals públics funcionàs com a fundacions, hi hauria d'haver com a mínim dos mecanismes per corregir les distor-

sions que es podrien crear: un de coordinació de les funcions de cada una de les fundacions, perquè el sistema funcionàs correctament amb uns objectius conjunts per atendre les necessitats de la societat; i l'altre de control per evitar que cada fundació aplicàs uns criteris de selecció dels malalts per tal d'atendre els pacients amb malalties menys costoses, i per rebutjar els pacients amb malalties que causen unes despeses més elevades. Amb els sistemes d'informació de què disposen els hospitals moderns, com ara els sistemes de classificació de malalties i la comptabilitat analítica, és ben fàcil detectar i corregir aquesta possible distorsió. Segons la meua opinió (i amb els controls adequats), l'existència d'una fundació que pretengui millorar la gestió d'un pressupost públic no és cap idea rebutjable d'entrada. Un aspecte molt diferent és si algú pensa que en nom de les fundacions pot desmuntar el sistema sanitari públic que garanteix l'accés al sistema de tots els ciutadans.

Possiblement l'observació del funcionament de les fundacions ens permetrà indicar si han aconseguit millorar la gestió dels hospitals. Un dels primers hospitals que funcionaren amb una gestió que desregularitzava el sistema fou l'Hospital Costa del Sol de Marbella (en una comunitat governada pels socialistes). Sembla que els resultats són prou bons, perquè el sistema encara funciona i ningú, que jo conegui, no ha dit que s'hauria de canviar. Entre nosaltres, el temps és per ventura massa

curt per fer-ne una avaluació consistent. Crec que honestament ningú no pot dir que suposen una privatització del sistema sanitari. És segur que hi ha aspectes millorables com ara els sistemes de control. Em sembla que els mètodes del Tribunal de Comptes (institució creada fa molts d'anys) no són els més adients per fer un control àgil de la feina hospitalària. D'altra banda, no fa gaire que una persona es queixava que l'Hospital de Manacor no proporcionava el medicaments que el pacient prenia abans d'ingressar (l'única raó d'aquesta mesura és l'estalvi, però es contradiu amb el que ha estat fins ara l'atenció farmacològica hospitalària).

Per acabar, i a manera de resum, diria que les fundacions han de ser al meu entendre una eina (que es pot utilitzar correctament o incorrectament) que pot ser útil si millora la gestió dels hospitals.

***Antoni Obrador és metge estomatòleg de l'Hospital de Son Dureta.**

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 - PALMA DE MALLORCA

Ses Piules

Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

Per què NO a les fundacions sanitàries?

CARLES MORENO GÓMEZ

La sostenibilitat, un terme que ja ens sona conegut, no vol dir res més que posar seny i actuar amb esment.

Un primer tipus de sostenibilitat ens proporciona beneficis directes a nosaltres i als nostres descendents.

Les seves eines són l'eficiència i l'estalvi, i els seus efectes se'ns fan palesos aviat en la millora del nostre benestar i en la qualitat del nostre producte turístic.

Des que es va iniciar el procés d'implantació de fórmules de gestió noves als centres hospitalaris i als centres de salut de la sanitat pública, la UGT ha rebutjat aquests models. Però aquest rebuig no obeeix a una posició anquilosada i de defensa d'interessos purament laborals, sinó que és fruit de la reflexió sobre el model sanitari que tenim i el model que ens volen imposar, així com de l'experiència tant nacional com internacional que se'n coneix.

Hem participat en els distints fòrums en què s'han discutit les fundacions, els consorcis o les empreses públiques sempre amb ànim constructiu, però l'Administració mai no ha tingut una intenció negociadora i de consens, sinó que més aviat ha volgut imposar els seus criteris liberalitzadors.

Res no és casual en aquest món globalitzat en què ens han introduït. L'any 2000 el sector sanitari públic a Espanya va manejar un pressupost de 4,3 bilions de pessetes, que ve a ser el 80% de la despesa sanitària total, la qual cosa deixa un 20% de despesa sanitària en el sector privat. El Govern ja ha fet passes per can-

viar i per augmentar la participació privada en aquest pastís amb mesures com ara la incentivació d'assegurances privades mitjançant la desgravació fiscal de les empreses que les contracten, o amb els crèdits cedits a fons perdut a les empreses col·laboradores de la Seguretat Social. Però s'ha de repartir la major part del gran pastís del pressupost públic, i és aquí on les multinacionals de l'assegurança i de la indústria sanitària tenen els ulls posats. Això s'aconseguirà mitjançant la fragmentació d'hospitals i de centres de salut en empreses de gestió com ara les fundacions, les anomenades fórmules noves, que ni són noves ni suposen un avançament real en la gestió, però sí que permeten un control pressupostari menor i una facilitat major per subcontractar i per externalitzar serveis amb l'activitat privada, o com ocorre a Alzira (València) on una companyia d'assegurances gestiona privadament tot un hospital públic i la seva població de referència.

Les fundacions, els consorcis i les cooperatives sanitàries formen part del model que el Regne Unit ja ha experimentat en les darrers 15 anys. El Regne Unit compta amb un sistema sanitari que, com el nostre, es basa en un sistema nacional de salut amb finançament dels pressupostos generals de l'estat, organitzat per àrees de salut i amb les necessitats d'aconseguir el rendiment màxim amb uns recursos sempre escassos. Les reformes que han emprès els governs conservadors en l'NHS (sistema de salut britànic), com a Espanya, es basaven en les bondats de la gestió privada en introduir la competència entre els serveis com a forma de control pres-

supostari, d'incentivació professional i de regulació dels costos del sistema, perquè l'usuari elegís el servei, l'hospital o el centre de salut que en teoria era el millor.

La realitat ha estat una altra: s'ha produït un augment espectacular en els costos de gestió —ja que cada empresa necessita una estructura de gestió— i un augment en les desigualtats provocat per la necessitat que aquests centres atreguin els malalts *rendibles* amb vista a aconseguir els seus objectius.

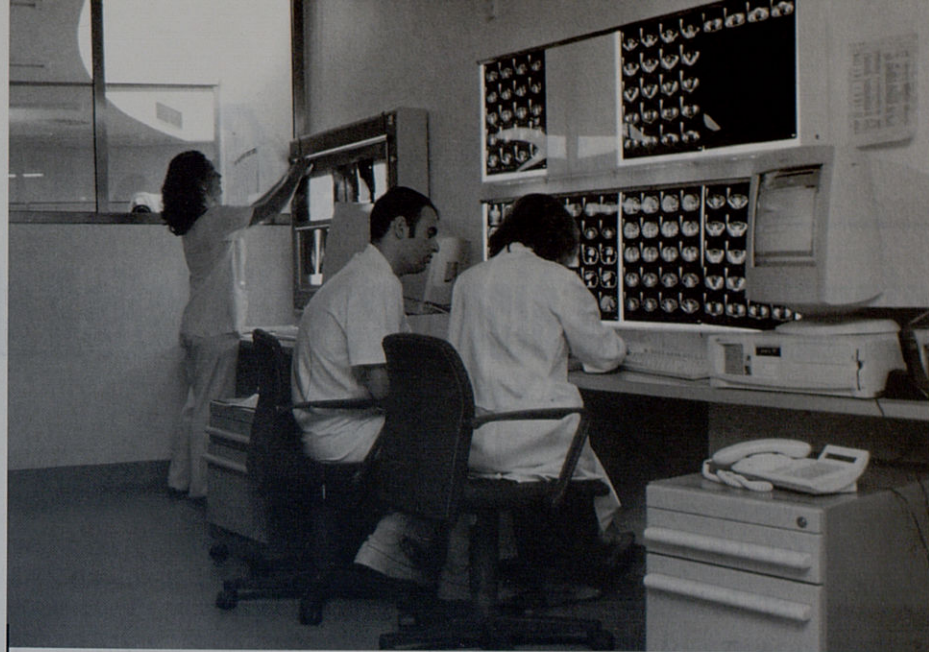
Actualment, aquest sistema competitiu es modifica davant el fracàs evident. Ha aconseguit grans desigualtats entre els distints hospitals i les zones, els pacients reben serveis distints segons la zona en què resideixen i segons la capacitat gestora dels recursos d'aquest hospital o centre de salut.

L'experiència espanyola no és gaire més esperançadora. Tant a Catalunya com a Galícia, a Andalusia o al territori de l'Insalud, les experiències amb aquestes fórmules de gestió indiquen que es produeix el mateix efecte que al Regne Unit.

La Fundació Hospital de Manacor és l'hospital de la seva categoria amb el pressupost més alt per llit, i és un fet públic que el rendiment i els indicadors, encara que siguin lleugerament superiors a la mitjana, no en justifiquen el pressupost desmesurat; i el mateix ocorre amb les llistes d'espera, algunes de les quals són superiors a la mitjana.

Aleshores i davant de l'evidència del fracàs del model neoliberal en sanitat, hom s'hauria de demanar, per què hi insisteix el Govern?

A la UGT estam convençuts que

Les fundacions, els consorcis i les cooperatives sanitàries formen part del model que el Regne Unit ha experimentat als darrers 15 anys.

només els interessos econòmics ja assenyalats anteriorment —el pas a mans privades d'una bona part del pressupost sanitari públic— és l'última raó. I és clar que ho han de fer d'una forma soterrada i subtil, apel·lant a la garantia del finançament públic, per millorar l'eficàcia del sistema i donar participació, però sense mostrar-ne l'objectiu final, ja que un pla obert i públic els suposaria un cost electoral elevat i un enfrontament social clar.

El nostre Sistema Nacional de Salut és reconegut com un dels millors del món, tant per la cobertura i el servei com pel cost amb relació a la qualitat que ofereix. Però és cert que necessita algunes reformes per augmentar l'eficàcia, i sobretot amb vista a la transferència de tot el territori de l'Insalud, i per aprofundir en les garanties d'equitat i d'accessibilitat. Per això, des de la UGT proposam: augmentar les inversions sanitàries públiques per garantir un

finançament suficient a tot el sistema; fer de l'àrea de salut (hospital més centres de salut) el nucli sanitari, amb els òrgans de gestió i de participació tant professional com d'usuaris que preveu la Llei general de sanitat; desenvolupar i aprofundir en el model de la Llei general de sanitat. No és una llei esgotada, al contrari, és plenament vigent i progressista. El problema és que no s'han posat en pràctica moltes de les previsions de la Llei.

A la UGT volem conscienciar els treballadors i els usuaris de les intencions vertaderes que s'amaguen darrere dels models de gestió nous, una frase amb tres paraules i tres mentides, ja que ni són nous, ni són models a seguir i la seva pretensió no és precisament la gestió.

***Carles Moreno Gómez és secretari del Sector de Sanitat de la FSP-UGT, Balears.**

EL MIRALL amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

Van Gogh

Algunes de les

matisse

millors firmes en el

Cézanne.

tractament de la llum.

FECSA

enher

Grupo Endesa

La investigació biomèdica a la Unitat d'Investigació de Son Dureta

ANDRÉS DE LA PEÑA FERNÁNDEZ

Des que es va constituir ha estat avaluada i acreditada anualment pel Fons d'Investigacions Sanitàries (FIS), que depèn de l'Institut de Salut Carles III del Ministeri de Sanitat i Consum.

Des que es va crear, la UI ha crescut progressivament pel que fa a la dotació d'espai, el personal i la infraestructura gràcies a fonts diferents d'informació interna i externa (pressupostos de l'Insalud, FIS, Comissió Interministerial de Ciència i Tecnologia, institucions i associacions privades, etc.).

En l'actualitat, la Unitat d'Investigació es localitza a la 1a planta de l'edifici D i disposa d'una àrea de més de 250 m² que es distribueixen en 8 laboratoris (6 per a biologia molecular i microbiologia, un per a citometria de flux i un per a cultius cel·lulars), una aula informàtica (dotada de 6 ordinadors amb connexió a Internet), espai per a despatxos, magatzem, aules de seminaris, etc.

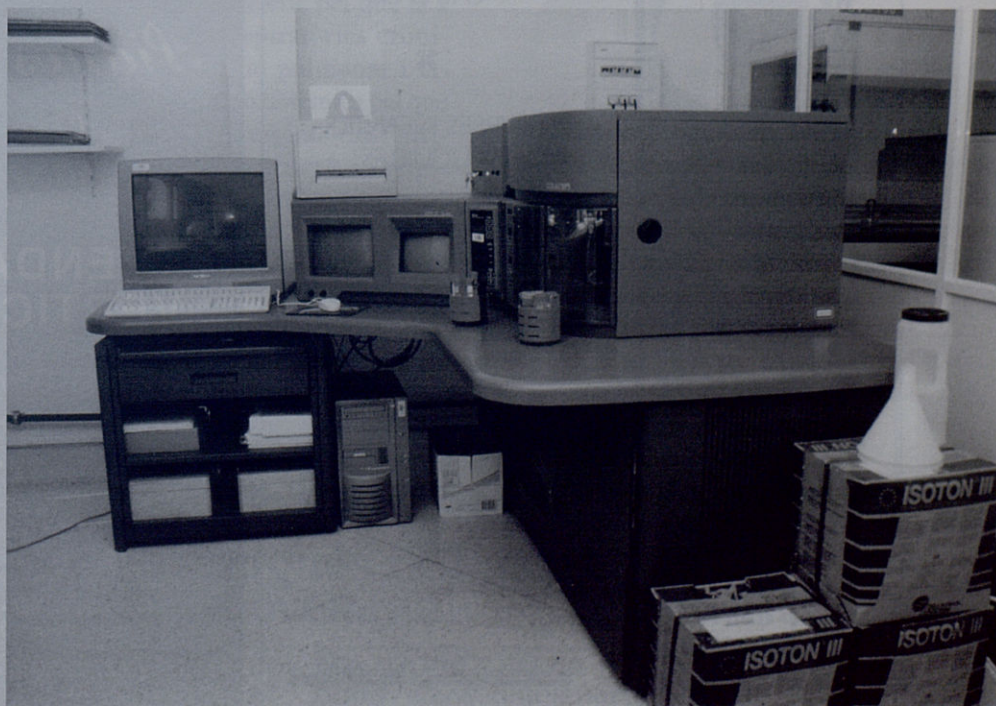
L'equipament que té la UI es necessita per realitzar les tècniques experimentals usuals pel que fa a la bioquímica i la biologia molecular. Així mateix, compta amb un equip de citometria de flux i de separació (o *sorter*), un sistema per a bany d'òrgans *ex vivo*; una campana estèril per a cultius cel·lulars, etc. La UI disposa d'un equip d'investigadors constituït per un director i 3 investigadors sèniors (2 biòlegs i 1 metge), 5 becaris amb titulació superior, 2 tècnics de laboratori i 2 auxiliars administratius. Un dels investigadors sèniors està contractat des de l'any 1999 mitjançant l'exigent Programa de promoció a la investigació en ciències de la salut del Ministeri de Sanitat i Consum. A més, a l'Hospital de

Son Dureta hi ha un nombre elevat de personal facultatiu (licenciats i doctors) adscrit a diversos projectes d'investigació a temps parcial (entre 10 i 20 hores setmanals), tant pel que fa a la modalitat d'assaigs clínics com pel que fa a altres projectes d'investigació finançats per organismes públics i privats.

La UI, des que es va crear, pretén assolir un objectiu científicotècnic clar: estimular i facilitar l'obtenció de coneixements biomèdics bàsics amb l'objectiu de permetre la translació eventual a la pràctica clínica habitual (*translational research*).

Aquest objectiu genèric pot desglossar-se en els objectius específics següents: dotar els investigadors de l'espai i els recursos necessaris per al desenvolupament eficaç i efectiu dels projectes d'investigació diferents; facilitar i estimular la comunicació («massa crítica»).

L'Hospital Universitari de Son Dureta (HUSD) a Palma és l'hospital de referència de la comunitat de les Illes Balears. La seva Unitat d'Investigació (UI) es va constituir l'any 1992 com a unitat clínicoepidemiològica i, des de l'any 1994, com a unitat clínicosexperimental.

ca») i la col·laboració científica entre els investigadors bàsics i clínics; contribuir a l'obtenció de recursos econòmics addicionals (institucionals, indústria farmacèutica, empresa privada), i agilitar la gestió administrativa del procés investigador.

La UI depèn de l'Institut de la Salut Carles III del Ministeri de Sanitat

La UI, actualment, s'organitza per prestar dos tipus de serveis. D'una banda, assessora per realitzar dissenys experimentals mitjançant la recollida d'informació bibliogràfica, tècniques de mostratge, creació i administració de bases de dades, anàlisi estadística, elaboració i difusió d'un article científic, etc.

Així mateix, també es dedica a prestar suport pel que fa a l'experimentació bàsica mitjançant la tecnologia següent: procediments de bioquímica experimental bàsica; procediments de biologia molecular i cel·lular bàsi-

ques; *Western blot*, *Northern blot*, PCR, RT-PCR, identificació, clonació i seqüenciació d'ADN de procariotes i d'eucariotes, cultiu cel·lular, etc.; citometria de flux; anàlisi i separació de mostres; determinació d'antigens específics en cèl·lules vives mitjançant anticossos monoclonals; procediments de fisiologia experimental: sistema de manteniment d'òrgans *ex vivo* (bany d'òrgans: fetge i pulmó); electrofisiologia de múscul aïllat en bany d'òrgan; etc.; tècniques microbiològiques: identificació molecular de microorganismes: ERIC, RAPD, ribotip..., i aïllament i purificació de components bacterians. La UI s'encarrega també d'organitzar i de desenvolupar cursos de formació continuada pel que fa a estadística, metodologia de disseny experimental, bases de dades, recerca d'informació científica, etc., i d'oferir suport i assessorament per sol·licitar beques d'investigació per a la metodologia de

memòries per sol·licitar beques.

Línies d'investigació

A continuació, es resumeixen les línies d'investigació genèriques que es desenvolupen a l'HUSD. Una gran majoria necessita l'assistència tècnica de la UI o es desenvolupen íntegrament pel personal (assenyalades amb un *):

- Malalties infeccioses i microbiologia clínica (mecanismes moleculars de patogenicitat bacteriana; *tipado* molecular de microorganismes *) i sida.
- Malalties hereditàries (anomalies congènites a les Balears: estudi de les síndromes microdelecionals i de la implicació de la recombinació pel que fa a la patologia humana).
- Malalties immunològiques (immunodeficiències primàries: immunodeficiència variable comuna *).
- Càncer (hematopoesi, hemopaties malignes i malaltia mínima residual; tractament de les malalties oncològiques).
- Malalties cardiovasculars (cardiopatia isquèmica; epidemiologia i

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

⌘

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

⌘

LLIBRES DE TEXT

⌘

DISCOS I CASSETTES

⌘

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ÒRGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

terapèutica; factors de risc cardiovascular (epidemiologia i terapèutica); patologia de la paret vascular dels grans vasos arterials; preservació del dany d'òrgans per isquèmia vascular i per isquèmia i reperfusió*.

- Malalties metabòliques i nutricionals: hàbits alimentaris poblacionals i trastorns metabòlics congènits.
- Gestió de recursos sanitaris: eficiència de les eines de gestió sanità-

ria i l'optimització pel que fa a la dispensació de fàrmacs.

- Malalties renals: litiasi renal i calcificacions patològiques i aspectes bioquímics de la nefrolitiasi.
- Malalties respiratòries: alteracions del múscul esquelètic pel que fa a les malalties respiratòries cròniques*; inflamació pulmonar i tabac*; i inflamació sistèmica pel que fa a les malalties respiratòries*; oxigen i expressió genètica*, i síndrome d'apnees del son.

Projectes de futur

S'ha previst crear la Fundació d'Investigació de l'HUSD. Aquest projecte es troba de forma preliminar aprovat per la Direcció General de l'Insalud i està pendent de ratificació en el Consell de Ministres. La constitució de la Unitat d'Investigació com una fundació permetrà una agilitat gestora major pel que fa a la promoció de fonts noves d'informació, en particular les que es relacionen amb la societat civil, com ara els convenis amb les fundacions privades, la indústria farmacèutica, les entitats bancàries, les institucions hoteleres, etc., i un dinamisme major per gestionar els recursos econòmics, per pressupostar i adquirir equipaments nous i per contractar personal investigador. Així mateix s'ha pensat crear l'Institut Universitari d'Investigació en Ciències de la Salut (IUNICS). Es tracta d'un projecte ambiciós que es finançarà a partir de fons de la CE (FEDER) i de la comunitat autònoma, i permetrà crear un institut universitari d'investigació, amb seu a l'HUSD i amb personal que procedeix de la UIB, d'institucions científiques del Govern i de l'HUSD mateix.

**Andrés de la Peña Fernández és especialista en Medicina Interna i diplomad superior en Metodologia i Investigació Clínica.*

Viajes
MARTEL S.A.

**En Preparació "Llargues distàncies"
Mes de novembre**

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · <http://www.viajesmartel.com>

Gabriel Alomar i «El poble català»

PERE ROSSELLÓ BOYER

Notes literàries

L'aparició dels volums II i III de les *Obres Completes* de Gabriel Alomar, sota el patrocini del Consell de Mallorca i de "Sa Nostra", posa a la llum una part importantíssima de la labor que com a publicista l'escriptor mallorquí va realitzar entre 1904 i 1908 al periòdic *El Poble Català*. El volum II és encapçalat per la conferència *El futurisme*, que Alomar va llegir el 1904 a l'Ateneu Barcelonès dins un cicle protagonitzat per escriptors mallorquins i que el 1905 sortí en un opuscle de *L'Avenç*, i recull els articles llargs apareguts entre 1904 i 1906 a *El Poble Català*. El volum III recupera els escrits breus de la secció *Sportula*, també editats al periòdic mateix entre 1907 i 1908, als quals han de seguir en un tom nou els que sortiren l'any 1909. Ambdós volums han estat

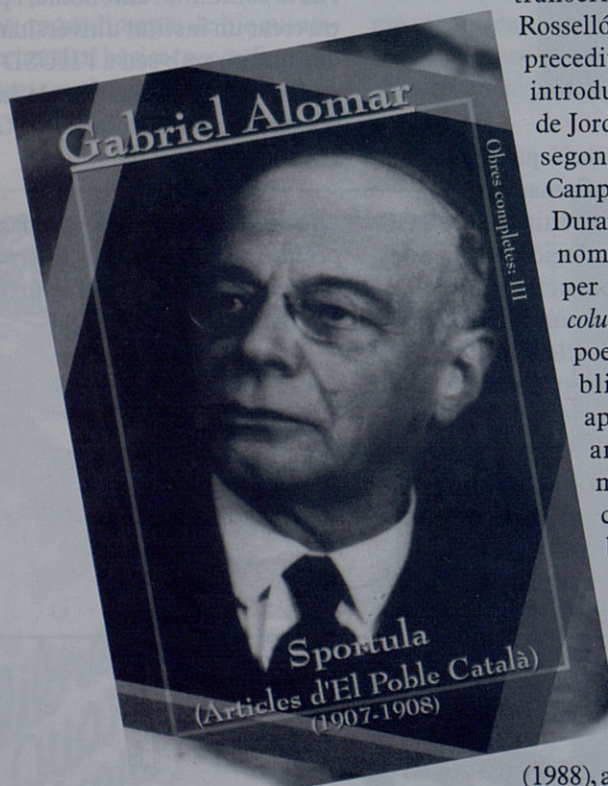
transcrits per Pere Rosselló Torrents i van precedits d'uns estudis introductoris extensos de Jordi Castellanos, el segon, i d'Assumpta Camps, el tercer.

Durant molt de temps, només han circulat per les llibreries *La columna de foc*, l'únic poemari que va publicar, i alguns aplecs antològics amb els articles més importants, com són els llibres *El futurisme i altres assaigs* (1970), a cura d'Antoni-Lluc Ferrer, i *Sobre liberalisme i nacionalisme*

(1988), als quals cal afegir una reedició del 1972 de *La pena de mort* (1912), a més d'altres edicions de textos més breus en revistes i reculls col·lectius. Tanmateix, Alomar és l'autor

d'una producció extensa, dispersa en un gran nombre de publicacions, tant de Mallorca i de Catalunya com de la resta de l'Estat i àdhuc de l'Argentina i d'Egipte, com són *En Figuera*, *La Roqueta*, *La Almudaina*, *La Última Hora*, *Nova Palma*, *Catalònia*, *La Veu de Mallorca*, *La Veu de Catalunya*, *El Poble Català*, *L'Esquella de la Torratxa*, *La Campana de Gràcia*, *Il·lustració Catalana*, *El Dia*, *Sóller*, *El Obrero Balear*, *La Publicitat*, *El Imparcial*, *La Aurora Social*, *El Sol*, *La Nación*, *Le Journal d'Egipte*, etc. Aquesta dispersió mateixa ha donat lloc a un desconeixement pregon de la seva obra, de la qual sovint se citen títols gairebé desconeguts. N'és un exemple flagrant la «novel·la» en castellà titulada *El sorbo del heroísmo* (1923) que, contràriament al que hom pot pensar, només és un relat breu que no arriba a les seixanta pàgines. L'escampadissa del material que cal reunir i editar, juntament amb la seva reordenació, és el gran escull que aquestes *Obres Completes* hauran de vèncer.

La idea d'encapçalar el primer d'aquests dos volums amb *El futurisme* respon al fet que aquest text és a partir de 1904 el nucli del seu ideari modernista, en un moment en què Alomar ja adreça quasi tota la seva activitat cap al Principat. Nogensmenys, en els articles apareguts anys abans a *La Almudaina* ja hi ha l'embrió dels seus plantejaments regeneracionistes. Alomar parteix de l'existència de dues forces antagòniques en la societat: una que mira cap al passat i que l'individu troba materialitzada en conceptes com la pàtria, la religió, les tradicions, els costums, la família, etc.; i una altra que apunta al futur i l'impulsa a la rebel·lió i a la transformació del món, a la imposició de l'ordre humà sobre la Natura. Per a Alomar, tot seguint les teories de Carlyle, l'intel·lectual, el Poeta en sentit ampli —que integra tots els creadors, tant els escriptors com els artistes, els

Gabriel ALOMAR: *Obres Completes*, volum II. *El futurisme*, seguit dels articles d'El Poble Català (1904-1906). Introducció de Jordi Castellanos. Transcripció dels textos de Pere Rosselló Torrents. (Mallorca, Editorial Moll, 2000).
Gabriel ALOMAR: *Obres Completes*, volum III. *Sportula* (1907-1908) articles d'El Poble Català. Introducció d'Assumpta Camps. Transcripció dels textos de Pere Rosselló Torrents. (Mallorca, Editorial Moll, 2000).

filòsofs o els polítics—, ha de ser un rebel que s'ha de fer ressò de les aspiracions del poble i ha de dirigir la societat cap al futur. Així, el *futurisme*—que no té res a veure amb l'avantguarda, encara que el nom coincideixi amb el moviment que Marinetti propugnarà— no és altra cosa que el *modernisme*, concebut des d'una perspectiva nacionalista, regeneracionista i messiànica, que vol combatre l'endarreriment de la societat catalana de la Restauració; però que alhora es defineix com un moviment etern de la història, un moment del cicle de l'evolució, en el qual la humanitat «va renovant a través dels segles les pròpies creences i els propis ideals». Alomar creu que Catalunya i el catalanisme s'han d'orientar cap al futur, per la qual cosa cal aspirar a la construcció de les condicions bàsiques per tal que les generacions del demà puguin bastir el seu propi món en llibertat. Tot i que *El futurisme* conté força punts de contacte (arbitrarisme, clasicisme, mediterranisme, civilisme...) amb el noucentisme, aleshores en estat de gestació, Alomar va restar al marge del noucentisme a causa del seu radicalisme anticonservador. De fet, *El futurisme* té una clara imbricació política i s'ha considerat una crida a la formació d'un grup ideològic, en què poguessin col·laborar els modernistes amb el sector liberal i republicà del catalanisme. Alomar aposta per la integració del proletariat en el catalanisme, en el qual creu que tenen cabuda totes les tendències ideològiques. Ara bé, creu que, en el catalanisme de l'època, hi manca un corrent progressista i liberal, que promogui la regeneració i la modernització. En *El futurisme* apareixen dos conceptes essencials, que també trobarem en la seva poesia: el de *Fília*, com a ideal de les noves generacions futures que crearan un demà millor; i el de la *Ciutat*, com a centre d'irradiació del progrés a partir de l'activitat dels intel·lectuals. L'ideari d'Alomar no es vehicula només a través d'*El futurisme*, tot i ser el text més complex i el que ofereix una visió més global del seu pensament. Com hem dit, els arti-

cles d'*El Poble Català* són un bon exemple del seu pensament ideològic, polític i estètic. Basta esmentar alguns dels articles més importants i representatius, com «El lliberalisme català», en què desenvolupa la seva proposta d'un catalanisme obert, que integri els corrents republicans; «Sobre el Quijote (Notes marginals)», en què basteix una interpretació sociològica i històrica de la figura mítica creada per Cervantes; «Ruralitat», en què denuncia l'excés de pairalisme i de regionalisme que domina la literatura catalana del moment i defensa l'avanç cap a una literatura verament *ciutadana*; «L'estètica arbitrària», en què planteja el tema de les relacions entre l'Art i la Natura, un dels punts fonamentals tant de l'estètica modernista com de la noucentista; «Variacions sobre la pena de mort», on combat aquesta pràctica amb què els estats castiguen alguns delictes; o «El verb de Catalunya», escrit amb motiu del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906). També la crítica literària, en sentit ampli, ocupa un lloc important en aquests articles d'*El Poble Català*: hi elogia alguns dels grans escriptors de l'època, com Ibsen o Zola; hi combat figures literàries que no representen per a ell l'art autèntic, com Juan Valera; hi evoca, amb motiu de la seva mort, el dramaturg mallorquí Joan Palou i Coll; hi comenta una obra de Josep Pin i Soler; etc.

El volum IV de les *Obres Completes* de Gabriel Alomar, com hem dit, està dedicat als articles de la secció *Sportula*. Es tracta d'uns escrits molt més breus, que durant dos anys—des de l'1 de novembre de 1907 al 26 de novembre de 1909—varen aparèixer amb una periodicitat quasi diària a *El Poble Català*. Davant els articles llargs i reflexius que trobam al volum III, els escrits de la secció *Sportula* són notes o impressions subjectives, amarades d'un punt de vista essencialment poètic, per la qual cosa de vegades fins i tot s'acosten al poema en prosa. Són «fulls de calendari», efimers per definició, que contenen el batec de l'actual i l'immediat. Com apunta Assumpta

Camps a l'estudi introductori, «la Sportula alomariana es troba a mig camí entre el periodisme militant que persegueix influir en el lector, i la creació literària del prosista que s'entreté en divagacions poètiques sobre els temes més diversos» (p. 7). Per aquest motiu, els articles breus d'*Sportula* reflecteixen una multitud de temes: hi ha reflexions provocades pels esdeveniments de l'actualitat, la problemàtica de l'escriptor modern, les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol, l'ideal futurista de la Ciutat, la crítica a la societat decadent de l'Espanya de l'època, la reflexió sobre l'essència del nou catalanisme, la nota sobre els artistes i escriptors europeus més representatius del canvi de segle, les formulacions sobre la funció «sagrada» i regeneradora del teatre, etc. Per damunt d'aquestes notes, influïdes poderosament per D'Annunzio i per Carducci, plana una concepció messiànica de l'artista, que pretén influir en el lector i contribuir a la tasca col·lectiva de la regeneració social i nacional.

L'espai breu d'aquesta ressenya, en contrast amb l'extensió de les *Obres Completes* alomarianes, i els estudis amplis que les encapçalen fan sobrer qualsevol intent d'aprofundir més en el contingut d'aquests dos volums. Tanmateix, ara i aquí només volem assenyalar l'interès extraordinari d'aquests escrits, que ens permeten comprendre la importància que Alomar va adquirir en el món cultural i polític català dels inicis del segle XX. Aquesta importància no només ateny els vessants ideològics, sinó també els estrictament literaris, ja que, tot i l'estil força retòric, la prosa de Gabriel Alomar gaudeix d'una alta volada poètica. La publicació d'aquests materials, que fins ara romanien oblidats en les hemeroteques, permet constatar que ens trobam davant un escriptor l'obra del qual va molt més enllà de les magnífiques poesies de *La columna de foc*—que, al capdavant, són complementàries dels seus escrits com a publicista—i ens en comença a oferir una imatge molt més completa i complexa.

La seducció d'uns

«populars desconeguts»

MIQUEL BRUNET

Que Els Valldemossa són populars és inqüestionable. I l'àmbit geogràfic que dona suport a aquesta popularitat és més ampli del que molts lectors es poden imaginar.

En canvi, quanta gent d'aquells que s'enorgulleixen d'haver-los escoltat i d'haver assistit als seus concerts podrien citar amb desimboltura més de 10 cançons del seu repertori? Qui recorda que entre els seus nombrosos treballs discogràfics publicats per Philips, Belter i Ona Digital (els primers dels quals foren enregistrats a Londres, en català i durant la dictadura) hi figuren un disc monogràfic de poetes mallorquins musicats, un disc de pròpia creació, amb temes originals dedicats a Palma, 1 CD dedicat íntegrament a la figura de l'arxiduc Lluís Salvador, etc.?

I no oblidem els 14 programes didàctics, *Cançons de les Illes, can-*

çons del món que, ininterrompudament durant 12 anys, feren arribar amb una vehemència quasi infantil a les escoles de les Balears. I la seva aportació a *Cançons de la Mediterrània* en què compartiren escenari amb Ofra Haza per a més de cinc mil persones, a més d'un musical original estrenat al Teatre Principal l'any 1979, *Retalls de la Ignorància*. I l'enregistrament de l'himne del *Festival Mundial de Folklore*. I tantes coses més.

Els temes musicals sorgits d'aquest ventall de treballs, sumats a altres de caire més internacional, ha configurat el repertori que, al llarg d'una dilatada carrera, Els Valldemossa han interpretat arreu de tot el món. Des de Hong Kong a Nova York, passant per Durban.

Tot i això, cançons com *Na Catalina de Plaça*, o *Fiesta* (amb la qual triomfaren a l'Estat espanyol) són les més sol·licitades del seu repertori. Els Valldemossa són el que podríem dir uns *populars desconeguts*.

Més de 40 anys

Els complicats mitjans del màrqueting actual utilitzats en el món de l'espectacle contrasten amb la simplicitat amb la qual Els Valldemossa han captivat any rere any els públics i oients més diversos: nobles, infants, princeses, empresaris, monarques, reclusos, soldats, criades, malalts, turistes... Pocs resten indiferents a la seva proposta autèntica i plena de carisma. La

Sembla cança

posada en escena és senzilla: una estètica simple, sincera, lluny de la sofisticació. Els seus recursos: unes veus persuasives, un repertori sense fronteres i una flauta certament màgica.

Els orígens del grup servirien de guió excel·lent per a una pel·lícula: un hotel familiar, l'hotel Artista, en un petit poble de muntanya de la Mallorca preturiística. Els hostes són pintors, escriptors i altres bohemis que s'asseuen a taula per delectar-se amb els plats exquisits que prepara Margalida Estaràs mentre Tomeu Estaràs pare (Tomeu «Reüll») actua de mestre de cerimònies. Encara ara ho recorda amb nostàlgia el pintor Josep Coll Bardolet, un dels afortunats estadants d'aquella casa. A la posta de sol, tres joves germans prenen part a la reunió per interpretar de forma espontània el seu repertori.

S'anomenaven Los Existencialistas de Valldemossa per suggeriment de l'escultor Horacio de Eguía, encara que aquest nom no durà gaire. Ben aviat anaren a fer llargues estades a Londres; actuaven al Blue Angel, una sala que aleshores freqüentava un jove Paul McCartney. Després d'aquests inicis, una capacitat de treball il·limitada i la seva voluntat de permanència han possibilitat una carrera llarga i ininterrompuda

marcada per un intens tragí itinerant per tot el món.

Però el deure amb la seva identitat cultural va marcar un dels moments més transcendents de la seva vida. L'any 1969, al Teatre Real de Madrid, intervingueren amb Salomé a Eurovisión, quan encara era un certamen de prestigi, cosa que els va obrir moltes portes. Però també ha servit després d'excusa poc consistent a aquells que no han volgut reconèixer el compromís constant del grup amb la seva llengua i la seva terra. S'ha d'ésser valent, en un món on tot passa ràpid i les oportunitats professionals són escasses, per canviar-se el nom i redefinir la línia a seguir en el moment més àlgid i ple d'expectatives, contractes i ofertes. Ells ho feren: Los Valldemossa es convertiren en Els Valldemossa, decidiren establir el seu cau a Mallorca i enregistrar només en català.

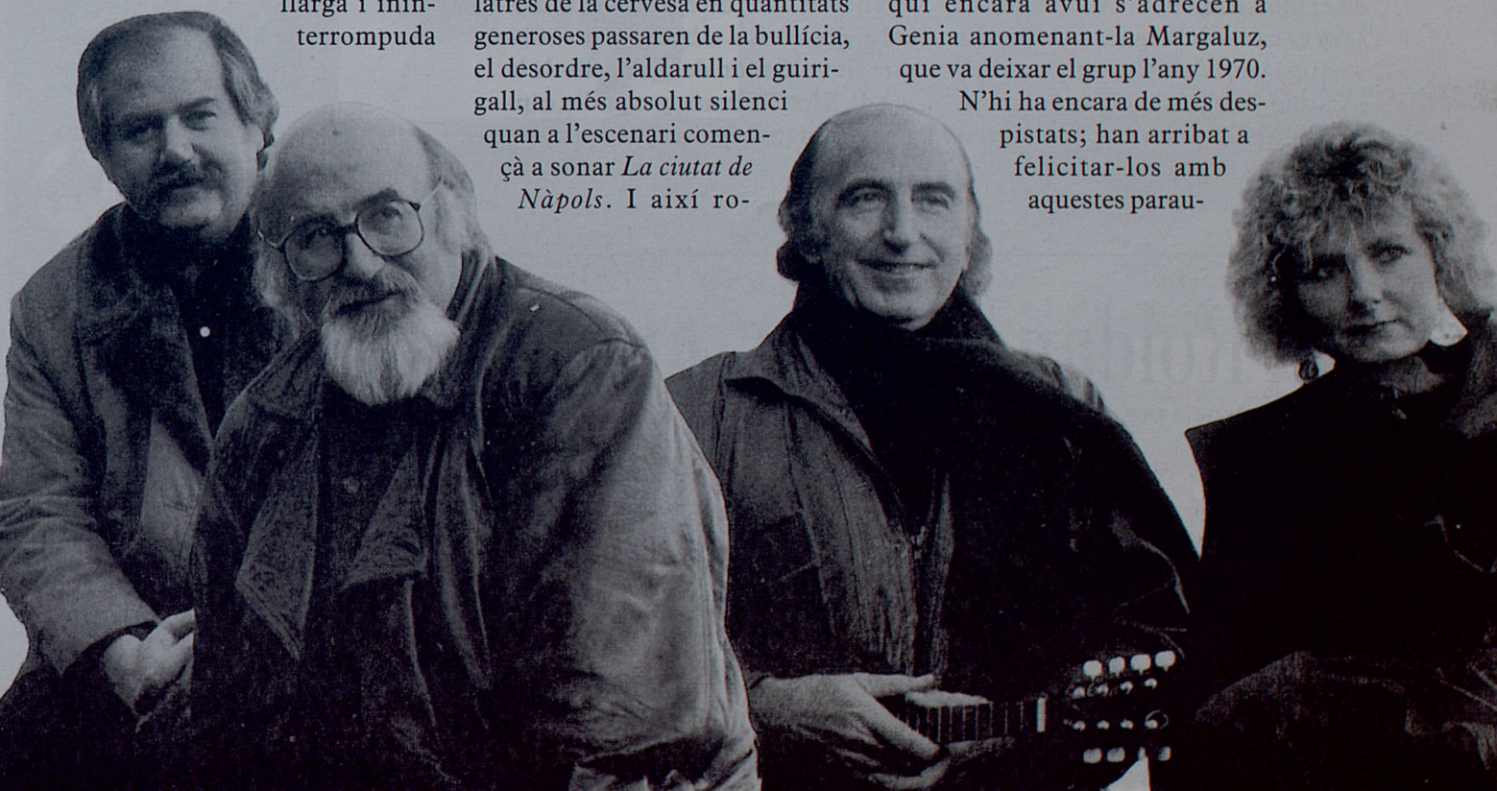
Populars, familiars i entranyables per una banda, han actuat sovint per a un públic de totes les edats (illenc a cops, i d'arreu del món en la majoria dels casos), que desconeixia el que es trobaria en aquella aproximació artística. O tal volta esperava trobar-se amb als *eurovisius*?

Encara es recorda, per carnaval, aquell pavelló a la ciutat Alemanya de Shongau, on milers d'idòlatres de la cervesa en quantitats generoses passaren de la bullícia, el desordre, l'aldarull i el guirigall, al més absolut silenci quan a l'escenari començà a sonar *La ciutat de Nàpols*. I així ro-

mangueren una hora i mitja escoltant el millor del nostre folklore. O quan al Teatre Wadsworth del barri californià Westwood de Los Angeles, un públic entusiasmada es posava dret, no tant pel terratrèmol que es va produir aquella mateixa nit, sinó per aplaudir un magnífic recital bàsicament integrat per cançons mallorquines, The Beatles traduïts al català i, com sempre, Blai Bonet i J. M. Llompart musicats, entre d'altres. Aquests fets que recordam no serien rellevants si no fos perquè en el moment de trepitjar ambdós escenaris eren uns complets desconeguts per als assistents. Emperò la química entre ambdós, públic i artista, sempre ha funcionat admirablement en el cas d'Els Valldemossa. Vertadera seducció.

A aquest desconeixement d'una part important del repertori del grup per part del públic, es pot sumar la confusió onomàstica dels admiradors de Genia i els germans Estaràs, quan en saludar-los els bategen de bell nou canviant-los els noms. Així, Bernat és interpel·lat com a Tomeu, Tomeu com a Bernat, Mateu, Romeu, etc., i n'hi ha, fins i tot, que encara utilitzen el nom de Maties en lloc de Rafael, referint-se a aquell cosí que participà en el grup en els seus inicis. O els qui encara avui s'adrecen a Genia anomenant-la Margaluz, que va deixar el grup l'any 1970.

N'hi ha encara de més despitats; han arribat a felicitar-los amb aquestes paraules

les: Los Javaloyas sou fantàstics. Però a hores d'ara ningú no dubta que al llarg de més de 40 anys Els Valldemossa han teixit una identitat pròpia, cimentada en la terra i la gent que els ha vist néixer i créixer. I la seva senzillesa i afabilitat han

que ha permès al grup no tenir fronteres quant al seu àmbit d'actuació. Però sobretot n'heretà unes dots vocals sense discussió. Abandonà els estudis de cant clàssic, i trià Mallorca per entregar-se en cos i ànima a una nova etapa artística

que, gràcies al seu eclecticisme en els gustos musicals, li permet passar dels romanços po-

brós col·lectiu de seguidors... i seguidors.

Noctàmbul per definició, enllaça la matinada amb els seus amics pescadors al port de Valldemossa, i sovint es perd mar endins, prop de sa Foradada. Un poc més tard, deixa la barca per agafar la paleta i els pinzells. I a mitjan horabaixa, els colors seran substituïts pels acords i les harmonies, perquè sempre li ve de gust agafar la guitarra. D'això, anys enrere, quan n'hi havia, en deien un bohemí.

El més jove dels germans és en Tomeu. Intèrpret virtuós de la flauta dolça, fou alumne de Joan Maria Thomàs, i pupil del seu benefactor i amic Josep Coll Bardolet. Triomfador a l'escenari i cordial a la taula, el seu humor no falta mai a la tertúlia. Però sobretot es mostra magistral quan té una flauta dolça a les mans. Els seus mites són Bach, Vivaldi, Telemann, Astor Piazzolla i... Johan Cruyff. En paraules de Planes i Sanmartí, és el Rampal mallorquí de la flauta dolça.

Quaranta i alguns anys són molts anys per mantenir una continuïtat en el món de l'espectacle. Tot i així, fa goig veure com uns *desconeguts* han aconseguit ésser tan populars.

***Miquel Brunet és responsable d'ONA Digital, companyia discogràfica i estudis d'enregistrament.**

Al llarg de 40 anys, Els Valldemossa han teixit una identitat pròpia

destil·lat estimació. No puc reprimir-me de transcriure la nota epistolar que els va remetre Joan Alavedra, biògraf de Pau Casals: «Estimats i admirats amics: Us escric sota la impressió que m'ha fet, ara mateix, la vostra audició a la televisió. Us vull dir, sincerament, que m'ha emocionat moltíssim la vostra tasca artística i patriòtica. Com a autor dels versos d'«El Pessebre», que ha musicat Pau Casals, quantes i que belles coses m'heu fet pensar! La vostra franquesa, la vostra alegria, us donen unes possibilitats extraordinàries, perquè estan recolzades en un art que, per ésser ben vostre és, a la vegada ben nostre...»

Quatre personalitats ben diferenciades conformen aquesta alligança artística. Genia és una nord-americana nascuda a Viena, que pensa, parla i viu en català i que cresqué en el món de l'òpera. Mentre a casa seva es cantava Wagner i Verdi, ella s'entusiasmava amb Joni Mitchell i Carole King. D'aquella infància, n'assimilà la pluralitat idiomàtica

populars a Blai Bonet, i entremig obsequiar-nos amb un malabarisme interpretatiu amb Händel o Piazzolla. O recordar-nos els superbs Crosby, Stills & Nash.

Inquiet, investigador i sempre aliat del seu amic «el llibre», Rafael, el germà major dels Estaràs, ha sabut fer del binomi música-nacionalisme el motor de la seva existència. I com que «la incomprensió entre els pobles es cura viatjant» (Unamuno), els viatges han estat la seva passió vital durant anys i s'han convertit ara en font d'inspiració per als seus articles literaris. Compositor, apassionat conversador i cronista excel·lent. Enlluernat per les noves tecnologies, no dubta gaire a l'hora d'incorporar el Macintosh i la càmera de vídeo a la seva ploma o substituir el seu tradicional escacs per un d'electrònic.

Bernat, mai prou satisfet amb el seu talent per a la interpretació, musical i dramàtica alhora, es va submergir en el món dels pinzells de la mà de Xim Torrents, per poder captivar, encara més si cal, el seu nom-

Roldan

Cream espais per conviure

Eusebi Estada, 66 - 68 · 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roldan.es>

E-mail: roldanib@roldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Programa d'activitats educatives

"SA NOSTRA" CURS 2001/2002

Per una cultura dels valors

INFORMACIÓ I INSCRIPCIONS

**"SA
NOS
TRA"**

Obra Social
i Cultural

• Activitats / Exposicions

- Les praderies de posidònia, patrimoni de tots
Eivissa/Formentera tel 971 39 06 74
- Mobilitat sostenible. L'altra manera de moure's
Menorca tel 971 35 07 62
Mallorca tel 971 40 10 01
- Llengües, universos en perill
Ciutadella tel 971 48 06 86
Maó tel 971 36 68 54
Pitiüses tel 971 40 10 01
Mallorca tel 971 40 10 01
- Retaule de sant Jordi de Pere Nisard
- Els anys elèctrics. 100 anys d'electricitat a Mallorca
- Etnobotànica a les Balears
Mallorca tel 971 40 10 01

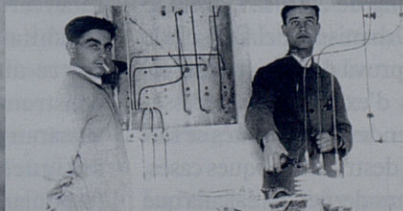
• Equipaments

- Escola del Medi can Tàpera i sa Canova
tel 971 40 10 01
 - Museu Balear de Ciències Naturals i Jardí Botànic de Sóller
tel 971 63 40 64
 - La Trapa
tel 971 72 80 37
 - Observatori Astronòmic de Mallorca
tel 689 68 65 57/649 99 77 52
- Activitats per treballar a l'escola
Illes Balears tel 971 40 10 01

www.sanostra.es

Retaule de sant Jordi
de Pere Nisard

Exposició Els anys elèctrics

Virot (*Puffinus mauretanicus*)

Salines d'Eivissa

La Gerreria: Protegir no és destruir

ÀNGEL F. GENÉ

FOTOS: Àngel F. Gené.

Segons sembla no hi ha res a fer, estan a punt d'enderrocar set illetes de cases a la Gerreria, un dels barris més emblemàtics del nucli medieval de Palma. L'àrea afectada (l'anomenada «actuació 2B de la Gerreria») es troba compresa entre els jutjats nous i la Porta de Sant Antoni, entre el Socors i la Ferreria (Ferreria, Gerreria, noms que ens suggereixen un seguit d'activitats artesanes lligades al barri des de temps immemorials). I encara s'ha d'afegir a aquesta àrea la illeta delimitada pels carrers de la Ferreria, el Cellar d'en Miró, l'Hostal de l'Estel i el carrer de Sant Andreu.

Devers dotze carrers quedaran afectats pels esbucaments, unes 88 cases i centenars d'habitatges desapareixeran. La superfície afectada és aproximadament quatre vegades la illeta dels jutjats (devers 14.000 m²). L'11 de maig de 2001 la Comissió Insular d'Urbanisme del Consell de Mallorca aprovà definitivament els expedients d'expropiació necessaris per als enderrocs. Només se salvaran de la destrucció poques cases, quasi totes modernes. Es calcula que entre finals de setembre i primers d'octubre podran començar els esbucaments, de fet bona part d'una de les illetes afectades ja no existeix.

Patrimoni humà

Abans de començar a parlar del patrimoni arquitectònic, parlem de les persones afectades pels enderrocs. Segons una informació apareguda al *Diario de Mallorca* el passat 16 de maig, 70 persones quedaran sense habitatge, 50 d'aquestes persones seran reallotjades —lluny del barri, això sí. Però, i les 20 restants? I totes les

persones que, de grat o per força, han abandonant la zona en aquests darrers anys? És una situació realment penosa, mai no podran tornar al seu barri, el seu barri, si no es produeix un miracle, deixarà d'existir.

Aparcament aberrant

Després de destruir la pràctica totalitat de les illetes de cases de la Gerreria afectades per l'actuació 2B, els carrers restaran muts. Des de la Porta de Sant Antoni es veuran els jutjats nous (quines vistes!), i des de la plaça del Mercadal, el Socors. Ni la Guerra Civil va fer tant de mal. Tot seguit es construirà un aparcament subterrani immens que ha d'ocupar la pràctica totalitat de la superfície afectada, i que tindrà tres pisos i s'enllestirà com a mínim en un any i mig d'obres. Després d'això es traçaran carrers nous, s'aixecaran blocs d'habitatges i locals comercials. Entre altres coses, s'ha previst construir tres carrers nous que travessaran la superfície de les illetes antigues i dues places noves (esponjaments) com a resultat de la desaparició de dues illetes de cases, cosa que suposa la desaparició de vuit carrers antics o trams de carrer. Així mateix, apareixen carrers nous que tenen els noms dels carrers antics però amb un altre aire totalment diferent: uniformats, adotzenats, com fets amb motlle. No tenen l'encant ni les perspectives trencades de la ciutat medieval, de la ciutat musulmana. Un dels carrers actuals, precisament un dels més suggeridors (el carrer de Can Salat) quedarà embotit totalment dins els blocs d'habitatges de dues illetes de nova creació. Apareixeran els blocs nous

d'edificis que conformaran set illetes noves, gairebé ni recordaran l'aspecte de les illetes primitives.

Origen del traçat

Sembla que el traçat dels carrers ara afectats és d'origen islàmic. En general, els estudis que es fan sobre la Palma medieval donen per fet que el traçat data de la dominació musulmana (és a dir, anterior a 1229). Alguns dels carrers ara amenaçats de destrucció queden documentats en èpoques molt properes a aquesta dominació.

El carrer del Socors, dins de la ciutat islàmica, era un carrer de ronda interior, corria paral·lel a la murada. A més, hi ha indicis que hi havia una sèquia de distribució d'aigua al llarg d'aquest carrer.

La Porta de Sant Antoni es troba documentada en la donació d'una casa l'any 1233. A més, es fa referència al mercat de l'època islàmica que s'hi feia. Del carrer de la Ferreria (i el de la Gerreria, en Ballester, els Desemparats i en Bosch) sembla que n'hi ha constància documental dels XIV. Per la Ferreria hi passava, a més, una sèquia de distribució d'aigua.

L'addició simple de cases, el traçat radiocèntric i el fet de seguir el camí de les sèquies d'aigua són alguns dels condicionaments del traçat de carrer de les medines musulmana. Vertaderament molts dels carrers que ara han de desaparèixer a la Gerreria responen a aquests condicionaments. Ens podem imaginar la zona de l'actuació 2B en l'època islàmica com un conjunt d'horts amb cases escampades. Lentament aquesta part de la ciutat seguia un procés d'urbanització característic de les medines d'aquell temps.

El sùq de Bab-al-Balad

Prop de la Gerreria 2B, en l'època musulmana, hi havia una de les portes de la murada, la porta de Bab-al-Balad (Porta de la Ciutat, després Porta de Sant Antoni). De la porta partien els camins cap a Inca i Manacor, i hi confluien els carrers de la Ferreria i del Socors. A *Madīna Mayurqa* hi havia dos mercats dels

quals resta constància documental. Un es trobava devora la porta de Bab-al-Balad, segurament s'hi venien productes de la pagesia (arribats a través dels camins propers d'Inca i de Manacor). El mercat (sùq) de Bab-al-Balad se situava parcialment a la zona de la Gerreria 2B: a tocar del carrer del Forn del Vidre Vell, el de la Ferreria i la Porta de Sant Antoni.

Rehabilitacions europees

Hi ha una sèrie de rehabilitacions a nuclis antics de ciutats europees que es consideren modèliques, com ara les rehabilitacions fetes a Bolònia, on s'eliminà la degradació i els habitants antics tornaren al seu barri un cop acabat el procés, tot això conservant al màxim l'entorn físic. Pel que fa a rehabilitació, també hi ha altres experiències interessants a Amsterdam, Porto, Copenhaguen i Brussel·les. Els criteris seguits en la majoria d'aquests casos foren: conservar el màxim; mantenir els mateixos habitants; conservar els oficis i les indústries artesanies; evitar els esponjaments; preservar les tipologies i els usos; evitar la iniciativa privada; col·laborar amb els habitants; considerar cada cas separatament; distorsionar mínimament la vida dels habitants; les relacions, l'estructura sociològica...; millorar el confort i utilitzar tècniques constructives artesanies sense excloure'n les tècniques actuals.

El Puig de Sant Pere

La rehabilitació fou possible gràcies a un moviment ciutadà fort que s'oposava a la destrucció. Ja fa molts anys que és una realitat. En general es varen seguir els criteris de rehabilitació que s'han exposat abans, i es va esmentar sovint el cas de la rehabilitació del nucli antic de Bolònia com a model a imitar. Avui el barri del Puig de Sant Pere és una part viva de la Palma actual, no és una escenografia postissa ni té un aspecte de tocat i posat (tampoc no s'ha de momificar el nucli antic). En general s'han respectat els usos, les tipologies, l'estructura de la població, els traçats dels carrers, mol-

Aquesta capella és un testimoni dels temps passats. Segurament qualcú farà passes perquè no desaparegui quan s'esbuegui la façana on es troba situada. Però, quin sentit tindrà aquesta capelleta si els carrers que formen el seu entorn queden arrasats?

Aquest és el carrer de Can Salat a la Gerreria, tot l'encant d'una medina musulmana, ple d'irregularitats, perspectives trencades, estret i lluminós. Ha de desaparèixer totalment embotit entre els nous blocs d'edificacions.

El carrer del Vidre a la cantonada amb el carrer de Can Salat. Tot un petit món que ha de desaparèixer per sempre. El mateix havia de passar amb el Puig de Sant Pere però finalment fou rehabilitat. Tant de bo ens hagués servit l'experiència per evitar avui la destrucció d'aquest conjunt de carrers de la Gerreria.

Portal del carrer de la Ferreria. Amb l'actuació 2B de la Gerreria desapareixen gairebé tots els edificis i carrers de la zona afectada. També desapareixen les anècdotes, amb la degradació sembla com si els darrers 40 anys no haguessin passat.

tes de les cases; s'ha augmentat el confort i s'ha eliminat la degradació. El Puig de Sant Pere ja no és aquell barri deixat i abandonat que es volia arrasar (com ara es pretén arrasar la Gerreria 2B), ja no constitueix un perill el fet de passejar-hi. En molts d'aspectes es pot considerar un cas modèlic i els ciutadans se'l mereixen perquè lluitaren per la rehabilitació. Els ciutadans ho deixaren molt clar amb la consigna «Salvem el Puig» i amb totes les actuacions que es feren per aconseguir-ho. També quedà molt clara la voluntat, més a llarg termini, de rehabilitar les àrees més degradades dins el barri antic de Ciutat, entre d'altres, la Gerreria 2B i, en general, tot el barri de la Gerreria.

Planificació de 1985

Les cases que ara es pretenen esbucar amb l'actuació 2B de la Gerreria, en principi s'havien de conservar i de rehabilitar. Així es disposava en el Pla general d'ordenació urbana de Palma del 1985, dins l'anomenada Àrea de Règim Singular del Centre Històric. Amb aquesta planificació quedava molt clara la idea de protegir el patrimoni arquitectònic (perquè el patrimoni arquitectònic no tan sols són les cases i els palaus, sinó també els carrers i les cases humils, especialment si formen un conjunt cohesionat), i de conservar el caràcter del barri antic. També es preveia rehabilitar les cases que després s'esbucaren per construir la mola espantosa dels jutjats, de la mateixa manera que es preveia rehabilitar les cases que s'esbucaren amb les reformes dels carrers dels Desemparats i d'en Bosch.

En canvi avui, segons el Pla especial de protecció i reforma interior de la Gerreria del 1995, s'ha d'esbucar l'àrea 2B de la Gerreria per construir un aparcament subterrani immens. Per què tot això ha vingut així? Per què aquest canvi tan radical respecte al model del Puig de Sant Pere? Una cosa és certa: una part de la responsabilitat la tenim els ciutadans, els ciutadans i les associacions i les institucions que no s'hi han posat en contra.

Altres reformes

Ja està fet l'edifici dels jutjats nous. Vertaderament suposa un impacte vi-

sual i ambiental brutal pel que fa a les tipologies i els usos. Tot ha canviat i s'ha desvinculat de l'entorn. On són les cases antigues, els carrers, les parcel·les, la gent que hi vivia? No es reconeix res i s'ha desvirtuat al màxim. Basta veure com els esponjaments alteren absolutament l'encant dels carrers antics i l'estructura de l'entorn. Els usos nous generen tot un seguit de problemes de trànsit, d'aparcaments, de contaminació i de renous. Una trama urbana medieval no és el més adequat per a la circulació rodada –i molt menys quan s'intenta adequar-la a aquesta finalitat–, el traçat de carrers nous o la reforma dels carrers antics atreu més cotxes i genera encara més problemes de trànsit. Per desgràcia aquest edifici provoca i provocarà molts de problemes. L'havien de fer justament aquí?

En canvi, la reforma del darrer tram del carrer de la Gerreria encara no s'ha fet, i tant de bo que no es faci mai. Edificis nous, pèrdua d'irregularitats, augment brutal de l'amplada del carrer (tres vegades), façanes molt a prop, etc. Per què s'ha d'eliminar la Gerreria d'aquesta manera? És això protecció? (Recordem que aquestes actuacions s'emparen sota el títol de Pla especial de protecció i reforma interior de la Gerreria.)

El gran negoci

Si sorgeix el tema dels enderrocs massius a la Gerreria, la gent es mira amb polissoneria i comenta coses com: «I saps quin negoci que faran...». Com si els ciutadans no hi tinguéssim també la nostra part de responsabilitat. D'altra banda, no serà un bon negoci esbucar una porció important de la Gerreria. El gran negoci seria rehabilitar les zones més degradades del centre històric (sortosament ni el Pla Alomar ni altres amenaces s'han materialitzat, encara en tenim un bon tros). Un barri antic no degradat i rehabilitat seria un gran estímul per al turisme de qualitat. Aquest seria vertaderament el gran negoci.

***Àngel Francesc Gené Ramis és professor d'Història de l'Art.**

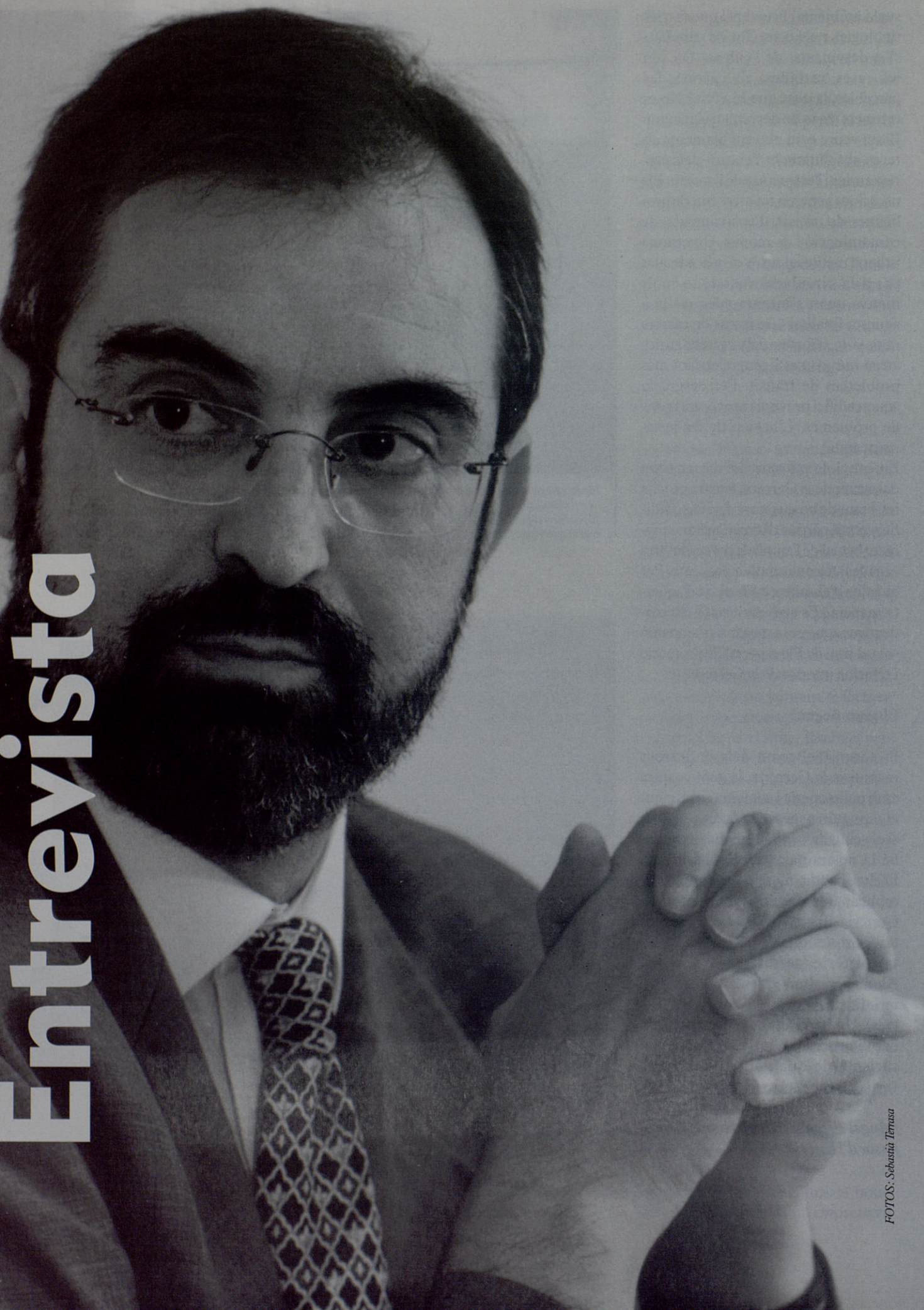

El carrer Hostal de Santanyi, enfront del carrer del Socors. Indubtablement aquests carrers rehabilitats de manera adequada serien un estímul per al turisme de qualitat. El patrimoni arquitectònic no són només les catedrals i els palaus, també ho són els entorns urbans significatius.

Cartell informatiu sobre les obres a la Gerreria i la Calatrava. La realitat és que no tot serà rehabilitar. Destruir i arrasar un conjunt de carrers de traçat medieval no és precisament el mateix que rehabilitar. És aquesta la millor manera d'invertir els recursos dels fons europeus?

Entrevista

Pere Sampol

«El PSM té un projecte nacionalista propi i solidari, diferenciat d'altres nacionalismes»

ANTONI OLIVER

Pere Sampol, vicepresident del Govern balear, conseller d'Economia, Comerç i Indústria, té una llarga trajectòria política, exsecretari general del PSM i diputat, i se sent identificat amb un projecte propi nacionalista des de la solidaritat. Considera que a les Balears el sistema econòmic genera desigualtats socials que s'han de corregir, però que no es podrà fer fins que no hi hagi una veritable autonomia financera: la sobirania fiscal. Sampol pensa que no hi ha una crisi econòmica, com pregonen alguns sectors de la dreta sociològica, i opina que encara es pot créixer, tot i que s'ha tenir en compte que cal una moderació per fer sostenible l'activitat econòmica. S'han de potenciar el sector primari i les noves tecnologies, a la vegada que s'han de fer productes amb molt de valor afegit.

—Com valorau aquests dos anys de govern del Pacte de Progrés?

—Crec que se n'ha de fer un balanç positiu, és espectacular pel que fa a la quantitat de feina feta i, fins i tot, perquè s'han abordat temes que estaven

gociacions no transcendeixen, perquè es fan dins un despatx i després s'anuncien a l'opinió pública, però d'altres van precedides d'un debat públic en el qual els partits polítics opinen. Jo discrep que una discussió política pública entre partits sigui un

enfrentament, això és llibertat d'expressió i els partits tenen l'obligació de mostrar el que pensen a

a causa d'aquesta precarietat. Ara s'ha entrat en una fase de consolidació i d'execució dels projectes, a partir d'aquest moment comença la veritable travessia del desert del Partit Popular. Avui les bases del Partit Popular s'adonen que hi ha una alternativa sòlida i estable i que no tan sols s'han abordat problemes històrics, sinó que aquest canvi arriba a més sectors socials amb possibilitats de poder beneficiar-se de les iniciatives del Govern i hi començarà a haver desercions dins les bases del partit popular.

«S'ha hagut de construir un espai nacionalista des del no-res»

enquistats històricament.

Bàsicament, s'ha actuat en previsió de futur, quant a infraestructures de transport, d'energia i d'aigua. A partir d'ara s'ha d'entrar en una etapa de materialització d'aquests plans que s'han aprovat al llarg d'aquest temps. Es comencen a notar ja els resultats en inversions importants. Destacaria dos temes que són importants per a les forces progressistes, un és la inversió en educació —espectacular— en nous centres educatius i més professorat i també la millora de les infraestructures sanitàries, amb nous centres de salut, PACS mòbils, etc. El balanç crec que seria per a una nota alta.

—Com ha funcionat la dinàmica del pacte, la relació entre les diferents forces polítiques que formen el Govern i el seu suport parlamentari?

—Hi ha sectors que encara no han entès quin és el funcionament d'un pacte entre partits cap dels quals no té majoria absoluta. Això obliga a unes negociacions constants i a la recerca d'un consens. Algunes d'aquestes ne-

la societat. Aquesta confrontació d'idees seria negativa si implicàs un bloqueig institucional que paralitzàs les iniciatives i la resolució dels problemes. Però, que qualcú em digui quan un tema ha quedat bloquejat per manca de consens. En tots els grans temes que s'han suscitat i dels quals s'ha plantejat un debat públic hi ha hagut consens, s'han aprovat i, possiblement, s'ha respost a la majoria dels interessos dels ciutadans. Ens hauríem d'acostumar que els debats no tan sols no són perniciosos, sinó que són positius per a la salut democràtica.

—Com veieu el futur electoral de les forces polítiques del Pacte de Progrés?

—S'ha de reconèixer que el primer any de pacte va ser difícil, possiblement perquè ens trobarem amb una Administració que no era capaç de respondre al nivell de feina que el nou Govern havia plantejat, una Administració amb una precarietat important. Feia molts d'anys que no s'havien convocat oposicions i, fins i tot, hi havia malestar entre els funcionaris

—Cap on aniran aquestes desercions?

—Tothom pesca, tothom té la canya de pescar en marxa. Estam en una fase en què el que importa és demostrar la capacitat de feina i d'iniciativa política i de realitzar un programa que atengui la realitat de la gent. Després vindrà el moment de pescar, pocs mesos abans de les eleccions aquesta feina s'ha de concretar amb uns resultats electorals. Les darreres enquestes comencen a apuntar que el Partit Popular tindrà un retrocés, no gaire espectacular, segurament perdrà un diputat a cada una de les illes i aquests es repartiran entre els partits que ara governen.

—Com van les relacions amb Unió Mallorquina, amb la qual hi ha hagut una polèmica amb motiu de la moratòria urbanística del Consell de Mallorca?

—Les relacions amb Unió Mallorquina, en l'àmbit personal, són cordials. Ara bé, es tracta d'un partit amb el

**escola
l'eto**
Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**escola
l'eto**
Gianni Rodari

qual hi ha diferències ideològiques i aquestes es manifesten quan el debat transcendeix a l'opinió pública. A vegades aquestes diferències es resolen en un àmbit més privat i no transcendeixen, però, quan es fan públiques iniciatives que no s'han negociat prèviament, aleshores els dos partits discrepen públicament i aquestes diferències ideològiques es manifesten. Si no hi hagués diferències ideològiques, segurament seríem un sol partit, però som dos.

—Com veieu el tema, recurrent, de fer un gran partit nacionalista o una coalició electoral, com veieu l'estratègia política del nacionalisme?

—L'estratègia del Partit Socialista de Mallorca (PSM) ha estat fer créixer el nacionalisme. Nosaltres partírem en uns moments, encara en temps de la dictadura, en què la tradició nacionalista a les Illes Balears era molt pobre. De fet, històricament, hi ha hagut individualitats nacionalistes que havien arribat a les institucions, però el primer partit nacionalista que va tenir representació institucional va ser el PSM l'any 1979, a les primeres eleccions municipals i preautonòmiques. Això significa que aquí s'ha hagut de construir un espai polític nacionalista pràcticament des del no-res i que això ha costat molt d'esforç. El PSM té un projecte propi i incorporar altres territoris de les Illes Balears és fer política de laboratori. El PSM ha incorporat persones del món de l'esquerra o de l'ecologisme o de l'humanisme i encara estam en aquest procés. A partir d'aquí qualsevol experiment que desdibuixàs aquest projecte polític seria negatiu i, aleshores, no

sumaria. Nosaltres aspiram que el nacionalisme sigui majoritari i, sobretot, a partir d'una consideració. El nacionalisme no ha de perdre mai més el seu component social, perquè és molt vulnerable. Hem vist experiències a Europa en què ha estat molt fàcil atacar el nacionalisme, per tant, hem d'anar cap al nacionalisme com una ideologia al servei de les persones i això fa que sigui inviable la confluència amb altres opcions polítiques.

—Quin ha de ser el paper dels nacionalistes dins l'Estat espanyol?

—En aquests moments els nacionalismes dins l'Estat espanyol tenen un

paper d'avantguarda en la modernització de l'Estat. Dic això i no m'agradaria arribar en aquestes afirmacions, perquè, segurament, la realitat plurinacional de l'Estat era més compresa durant els primers anys de la transició democràtica que no ara. Per

«A l'Estat espanyol els nacionalistes tenen un paper d'avantguarda»

què? Perquè bàsicament els dos grans partits d'àmbit estatal, Partit Popular i PSOE, per una qüestió d'interès electoral, han tornat a un nacionalisme espanyol decimonònic. Avui, fins i tot els partits nacionalistes més dretans tenen un model d'Estat molt més progressista que el PP i PSOE. Molts de sectors progressistes a les passades

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

eleccions al País Basc es varen identificar amb el Partit Nacionalista Basc i el PSOE va deixar perdre un referent important com era el de la modernització de l'Estat. Avui l'esperança d'un Estat modern que reconegui la diversitat

—Plantejaríeu l'autodeterminació, la inclou, el PSM, en el seu programa?

—Sí. L'autodeterminació dels pobles és un dret reconegut a la Declaració Universal dels Drets Humans i tots els pobles tenen el dret d'exercir-lo i, si és possible plantejar per tres vegades un referèndum al Quebec, per què

«Les reformes estructurals ajuden a fer rendible el sector agrícola»

com una qüestió que enriqueix, com un valor, la representen les forces nacionalistes. I si aquest Estat ha de sobreviure amb l'actual estructura territorial haurà d'avançar cap a aquest reconeixement de la pluralitat o deixarà de ser un instrument polític útil i s'haurà de canviar.

no ha de ser possible plantejar-lo al País Basc o a les Illes Balears si un percentatge relativament important de la població el reivindica.

—Passant a altres temes que tenen a veure amb la vostra responsabilitat com a vicepresident de l'àrea econòmica del Govern. Els experts preveuen una desaceleració del creixement econòmic a les Illes Balears, com valoreu aquesta situació?

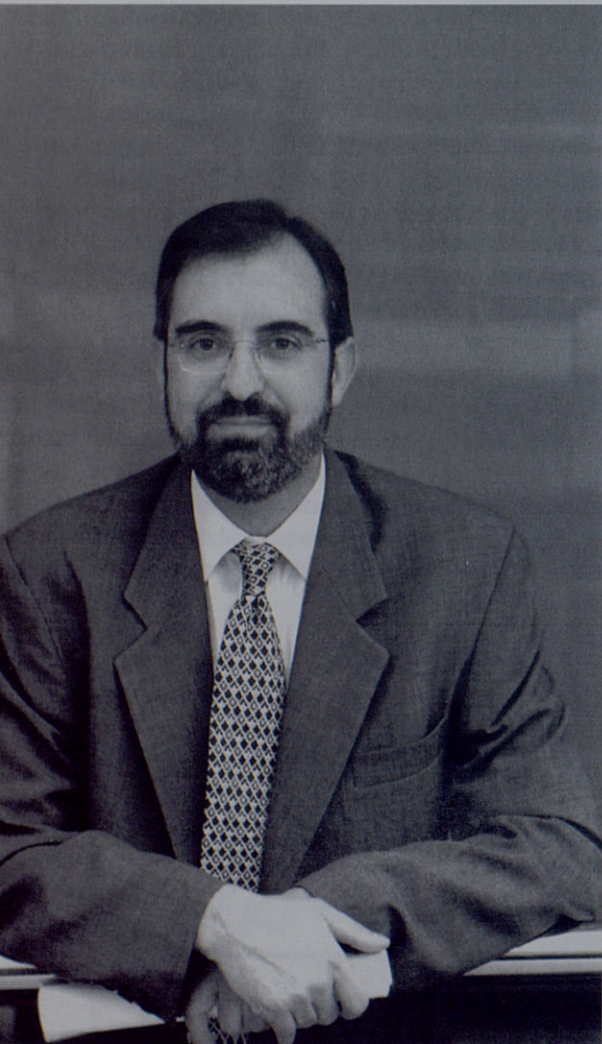
—En aquests moments no podem parlar de recessió ni molt manco de crisi, com ha apuntat algun sector de la patronal, i ens hem de remetre a les dades. No es pot parlar de crisi ni de recessió quan a final del mes de juny tenim quasi vint mil llocs de feina més que l'any passat o quan el sector d'hostaleria té un tres per cent més de treballadors ocupats que fa ara un any. Tornam batre el rècord de passatgers a l'aeroport. Aquesta ha estat una crisi inventada que s'emmarca dins una campanya de determinats sectors contra l'ecotaxa. El que sí es comença a notar és una moderació del creixement. És a dir, si el sector de la construcció l'any 99 va créixer un 22 per cent en contractació de treballadors, el 2000 un 12,5, en el 2001 estam evolucionant cap a unes taxes de creixement del 9 per cent i a final d'any acabarem amb un 7 o 8 per cent. És extraordinàriament positiu, per això ens va votar la gent, perquè moderàssim aquest creixement. Allò desitjable seria que dins el sector de la construcció i del turístic i de serveis

anàssim cap a unes taxes de creixement molt moderades d'un dos, tres o quatre per cent anuals a tot estirar. Ara bé, hi ha altres sectors que poden créixer més. El sector primari pot créixer d'una manera espectacular i, fins i tot, alguns sectors industrials que potenciam també és bo que tinguin un creixement perquè això serviria per equilibrar un poc la nostra economia, que fins ara estava desequilibrada.

—Quins plans hi ha per als sectors estratègics: primari, noves tecnologies, l'economia de les Illes Balears?

—Quant al sector primari hem tingut la desgràcia que estigués afectat per unes crisis que ens han obligat a destinar tots els recursos econòmics disponibles a evitar l'abandonament de l'agricultura. Es comencen a abordar reformes estructurals importants que poden significar la rendibilitat del sector primari. Quin és el model? Cercar valor afegit als productes de fora vila. Per això es necessita una indústria de transformació dels productes agraris, posar-los en situació de ser consumits, per la via dels nous canals de distribució o per l'adquisició de nous hàbits per part dels consumidors. Avui dia, el vi, per exemple, és un conreu rendible; hem vist ara l'experiència del suc de taronja, que ha significat crear una indústria transformadora que dona sortida als excedents i això es pot potenciar, pràcticament, a tots els sectors. S'adoptaran mesures també respecte de l'ametlla. S'han adoptat mesures importants pel que fa a la carn, etiquetant la carn, identificant el producte de les Illes Balears. Hem d'anar cap a un segment de productes d'alta qualitat, amb molt de valor afegit, que no cerquin competència amb aquestes grans produccions agrícoles del continent, sinó que vagin més cap a un producte sa, ecològic, natural i de qualitat.

—Com us plantejau el tema de la innovació?

—Per una part s'ha de potenciar la indústria tradicional, calçat, moble, pell i bijuteria i a la vegada cercar altres sectors com el de la moda, internacionalitzant les nostres empreses, tot el segment d'indústria mediambiental, energies renovables, reciclatge i reutilització de residus i tot el segment de noves tecnologies. Per això, intentam guanyar el mercat interior, però, sobretot, internacionalitzar les empreses. Avui dia, pràcticament dins tots aquests subsectors industrials trobam empreses que ja exporten als cinc continents. Aquest és el futur. Tenir present que som un país petit, amb una població limitada de vuit-cents mil habitants, i que aquesta especialització en productes de qualitat ha de cercar mercats a l'exterior per poder sobreviure.

—Abans heu fet un comentari sobre la sensibilitat social. Som la comunitat més rica amb salaris més baixos i amb més desigualtat social, què es pot fer per minorar el cost social d'aquest model econòmic basat en el sector dels serveis?

—Aquí es produeixen dos fets. Un és el nostre model econòmic, que té una característica fonamental que és l'estacionalitat. Hi ha un segment important de la població que té feina mig any i l'altre mig any està a l'atur i això significa que hi ha un nivell d'ingressos més baix, cotitzacions més baixes i això repercuteix en les pensions de jubilació, etc. La segona situació que

es produeix és una descapitalització del país per un sistema fiscal que produeix una veritable espoliació econòmica. Un país, per molta riquesa que generi, que té un vuit o un nou per cent del producte interior brut que se'n va cap a l'exterior està en una situació insostenible. Ens trobam amb una economia que produeix molta riquesa i amb unes adminis-

tracions públiques pobres, miserables, que no poden solucionar els gravíssims problemes de desigualtat que genera aquest sistema econòmic. El problema s'agreuja quan des d'aquí es detecta un dèficit important d'infraestructures i d'inversions en medi ambient i en la necessitat de mantenir unes rendes agràries, i s'intenta un esforç suplementari per treure més recursos dels models econòmics mitjançant un nou impost, com és l'ecotaxa, i fins i tot això és bloquejat políticament, des de l'Administració de l'Estat. Aquesta situació prolongada durant molts d'anys tindrà conseqüències polítiques. Cada vegada són més els ciutadans de les Illes Balears que hem pres consciència que aquí o bé aconseguim una sobirania fiscal per tal de poder reinvertir els recursos econòmics que es generen a les Illes Balears en el benestar de les persones de les Illes Balears i, especialment, les classes socials més desfavorides o bé ens haurem de plantejar una sobirania total respecte de l'Estat espanyol.

—Davant el Govern de l'Estat, quines reivindicacions hi ha en matèria autonòmica?

—Una de les assignatures pendants que té el Pacte de Progrés és que es proposa assolir el nivell d'autogo-

«S'ha de reformar l'Estatut d'Autonomia per aconseguir competències importants»

vern que tenen les comunitats històriques de l'Estat espanyol. Això suposa reformar l'Estatut d'Autonomia per aconseguir unes competències importants. Aquestes serien ordre públic, administració de justícia i agència tributària i règim de Seguretat Social, quant a l'economia hauríem d'aspirar a un concert econòmic similar al que tenen Navarra i el País Basc. Això, per què? Perquè compensar aquesta balança fiscal tan negativa que els experts calculen entre dos-cents o tres-cents mil milions de pessetes anuals no es podrà fer mai mitjançant un sistema de finançament, sinó que només es pot aconseguir mitjançant l'assoliment de la competència d'Hisenda, és a dir, el control de l'Agència Tributària, la capacitat de recaptació dels impostos que es generen a les Illes Balears.

25è ANIVERSARI
1976-2001

**GRÀCIES
PER COMPARTIR
AMB NOSALTRES
LES VOSTRES AVENTURES**

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)
Palma
Tel. 971 71 67 31
Fax 971 71 85 97
refugi@detallsport.es

Àlex Fito

«Ja som el relleu generacional de la historieta illenca, però no és una càrrega»

PEP MINJESA

Àlex Fito, dibuixant i guionista de còmics, ja és amb tan sols 29 anys el referent dels creadors de tebeos d'autor de l'Estat espanyol.

Ho avalen el premi al millor autor revelació del Saló Internacional del Còmic de Barcelona de l'any 2000 per l'obra *Raspa Kids Club*, i l'exposició retrospectiva dels seus treballs en el saló Viñetas desde o Atlántico d'A Coruña d'enguany, com també el fet de ser el successor de l'avantguarda de la historieta illenca.

—És una càrrega que us considerin el relleu generacional de les vaques sagrades de la historieta illenca, és a dir, Max —català de naixement, però mallorquí d'adopció—, Pere Joan, Tomeu Seguí, Rafel Vaquer, entre d'altres?

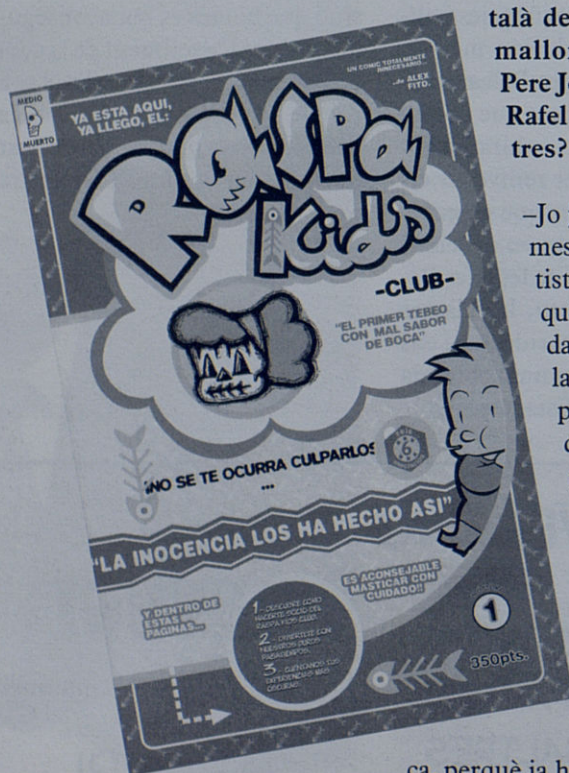
—Jo ja no som una promesa, sinó un historietista professional, perquè començ a consolidar-me. Els premis a la meua obra, les exposicions, la manca de problemes per publicar els còmics d'autor i la feina com a il·lustrador ho avalen. Tornant a la teua pregunta, sí que em sent el relleu generacional de la historieta illenca,

perquè ja ho som, però de cap de les maneres és una càrrega. Seria una càrrega si intentàs formar part de la generació nova de crea-

dors de tebeos de les Balears, de l'Estat espanyol o d'allà on fos, i no ho aconseguís, la qual cosa sembla que no és així. El fet de viure de la meua feina com a dibuixant, guionista i il·lustrador; que Max, Pere, Tomeu o Rafa m'editin moltes de les meves produccions, i el fet de publicar juntament amb ells en altres revistes, demostra la meua professionalitat com a creador de tebeos. Tot això dóna com a resultat que estigui integrat en el sector illenc de la historieta i també en el sector espanyol, i que sigui un successor futur del col·lectiu que he esmentat anteriorment, però sense que hi hagi una substitució, ja que coexistim; ells continuen publicant i jo també ho faig.

—Max, Pere Joan, Tomeu Seguí o Rafel Vaquer, què són per a vós: mestres, col·legues de professió o competència laboral?

—Fins fa uns anys eren els meus mestres, en seguia la trajectòria des d'un doble vessant, l'artístic i el professional. He enfocat la meua visió del còmic cap a ells, i no tan sols pel fet que siguin mallorquins, sinó perquè dins el panorama de la historieta era el que més m'agradava. Tot i que la proximitat hi fa molt, cal subratllar que quan vaig començar a fer tebeos i a fixar-me en allò que m'atreia jo no els coneixia com a persones, perquè jo era un nin i no sabia si vivien aquí. Ara els veig com a companys i com a col·legues de professió, però en-

cara com a mestres, perquè sempre ho seran. Tot i que puguem arribar a crear alguna obra tan bona com les que fan ells, si els continuem admirant, sempre seran un referent per a tu. Ells han evolucionat, no s'han estancat fent el mateix de sempre. Per tant, els veig com a mestres i em motiven per tirar endavant coses noves.

—Tan importants han estat en la vostra carrera i tant els heu d'agraciar?

—Sí. A més, i d'acord amb la qüestió anterior, voldria remarcar, i això no ho dic per fer un compliment, que de cap de les maneres són una competència, atès que l'únic que m'han aportat és treball. No sé si tothom podrà dir el mateix dels seus mestres. Jo vaig començar a guanyar-me la vida com a professional a Mallorca gràcies a Pere Joan i Rafel Vaquer, fent els guions de les historietes que publicaven en els diaris *El País* i *Diari de Balears* respectivament. Vaig realitzar el treball infogràfic de la mascota del Barça en col·laboració amb Max. Tomeu Seguí i Sònia Delgado, la seva dona, sempre han comptat amb mi perquè participàs en totes les revistes mallorquines que dirigeixen, com ara *Rifi-Rafe* o *Esquix*. Sempre m'han donat feina i m'han ajudat a fer-me un nom en la indústria del còmic. En aquest moment a Mallorca som molts dibuixants, guionistes i il·lustradors, però tots hem trobat el nostre espai i, si en un moment donat ens necessitam, és a dir, que per feina no donam de si, sempre estam disposats a col·laborar els uns amb els altres.

—Com sorgeix aquesta companyia laboral? Aquest funcionament és propi dels creadors d'histories?

—Jo conec dibuixants de tot l'Estat espanyol, però desconec com són les relacions entre els seus col·legues a les regions respectives. Quan estudiava Belles Arts a Barcelona i vivia allà, formava

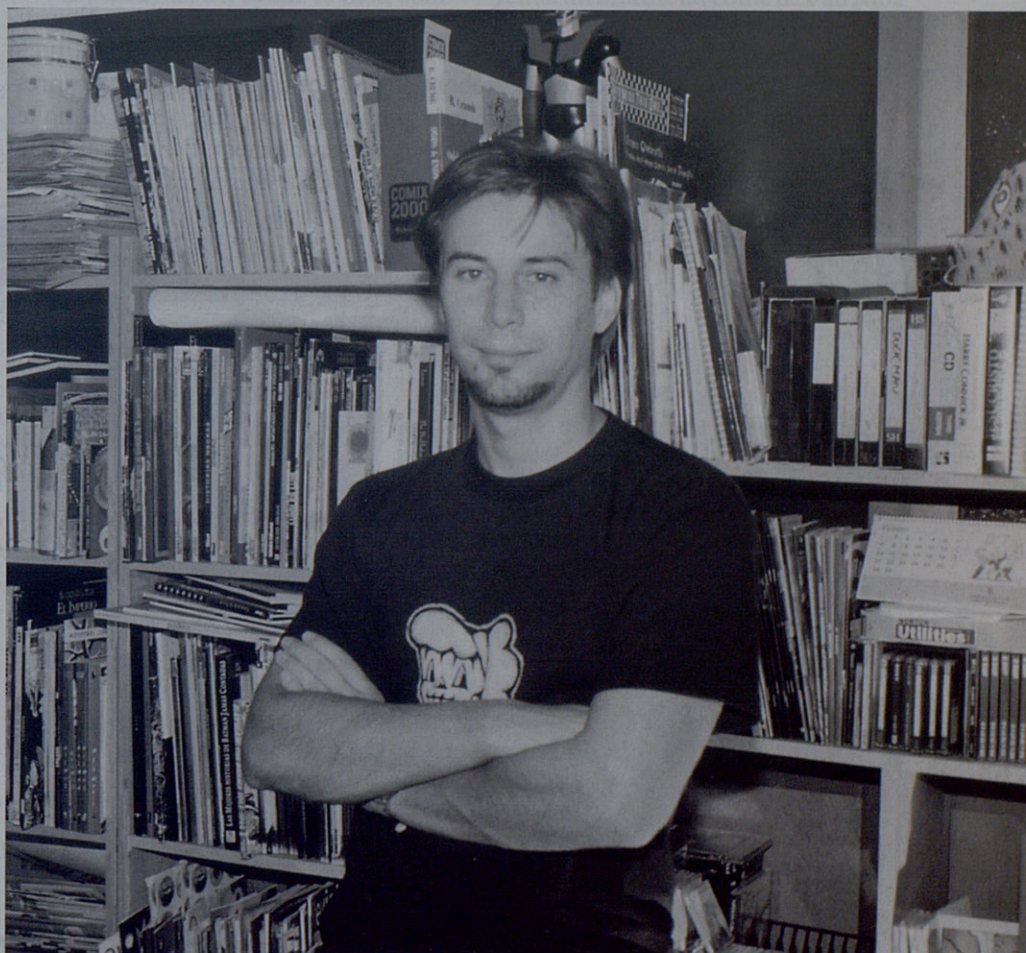
part de l'equip creatiu La Peña i creàrem el tebeo *Mondo Lirondo*, perquè érem companys de carrera i, a la vegada, molt amics. Jo no sé si els altres dibuixants de Barcelona s'ajuden entre ells d'aquesta manera. De veritat, no ho sé. Crec que sempre hi ha qualcú que fa de punt d'unió entre els diferents membres del mateix gremi. Sempre es crea

una mica de simbiosi laboral entre els creadors d'histories, però és veritat que aquí som molts, ens duem bé, i en grup funcionam fantàsticament, com ho demostren els sopars famosos dels dibuixants en què el bon humor i el bon *rotllo* són increïbles. Tal vegada, si no ens duguéssim tan bé, si no hi hagués aquest *feeling*, no faríem tantes feines plegats. També hi ajuda el fet que tenim trets semblants des del punt de vista estilístic.

—Continuant amb la semblança d'estil, podríem parlar dins l'àmbit gràfic i/o temàtic de les vostres creacions de l'Escola Balear de la Historieta?

«Sempre es crea una mica de simbiosi laboral entre els historietistes»

—Aquesta denominació és pròpia dels crítics i dels investigadors del tebeo, perquè així és més fàcil catalogar-nos. Qui vulgui veure uns trets artístics i/o de continguts comuns els veurà, i qui no ho vulgui veure també ho veurà. És veritat que Max, Pere Joan, Linhart i jo tenim un traç i una temàtica que de vegades pot coincidir. També és veritat que Rafel Vaquer, Tomeu Seguí i Pau tenen semblances, però no se'ns pot qualificar com l'Esco-

la Oficial Balear de la Historieta ni molt manco. Tot i això, no negaré que hi ha coincidències estètiques i argumentals en els nostres treballs, i és real que la companyonia laboral ha fet d'alguna manera que ens hàgim influenciat, però és

–Naturalment, hom no atura de llegir i de veure. I, sens dubte, hi ha autors molt innovadors als EUA, i en menor mesura al Japó. Destacaria Mark Hempel, Crish Ware, Akira Toriyama i les sèries de dibuixos animats *Las Superpernas*, *El laboratorio de Dexter* i *South Park*.

–Altrament, el còmic balear no viu de les subvencions

públiques. Aquest fet ha estimulat els historietistes illencs a ser més avantguardistes que els seus homòlegs de la literatura, la poesia o el teatre?

–El món del còmic balear no rep cap tipus de subvenció per a publicacions o per a desplaçaments a salons per presentar la teva obra, mentre que altres arts com la literatura, la poesia o el teatre sí que en reben. La part positiva del fet de no disposar de subvencions públiques és que tot allò que crees no ho fas cohibit per ningú. No penses «això m'ho paga tal institució pública, idò no em passaré expressant aquesta idea per tal de no tenir problemes». Per tant, si treballes sense subvenció, a priori ja tens llibertat

total, la qual cosa és fonamental per a un artista.

–Tot i això, no caldria una implicació major de les institucions públiques per impulsar el còmic en català?

–Sí, però cal dir que seria per potenciar la lectura en català, ja que si publiques en castellà a tot l'Estat espanyol tampoc no guanyes doblers. Com a mínim –jo que faig còmic d'autor– recuperes despeses i pot ser que hi guanyis qualche cosa. La demanda de còmic en català és molt escassa. Quasi sempre són encàrrecs institucionals per commemorar una fita històrica o per tirar endavant la normalització lingüística. Per tant, és molt difícil que els professionals de la vinyeta es dediquin a elaborar tebeos per a un mercat gairebé inexistent. Així no pots viure. De totes maneres, menjar a l'Estat espanyol mitjançant els guanys que han produït els teus còmics no és un problema d'idioma, ja que fins i tot en castellà tens problemes per sobreviure.

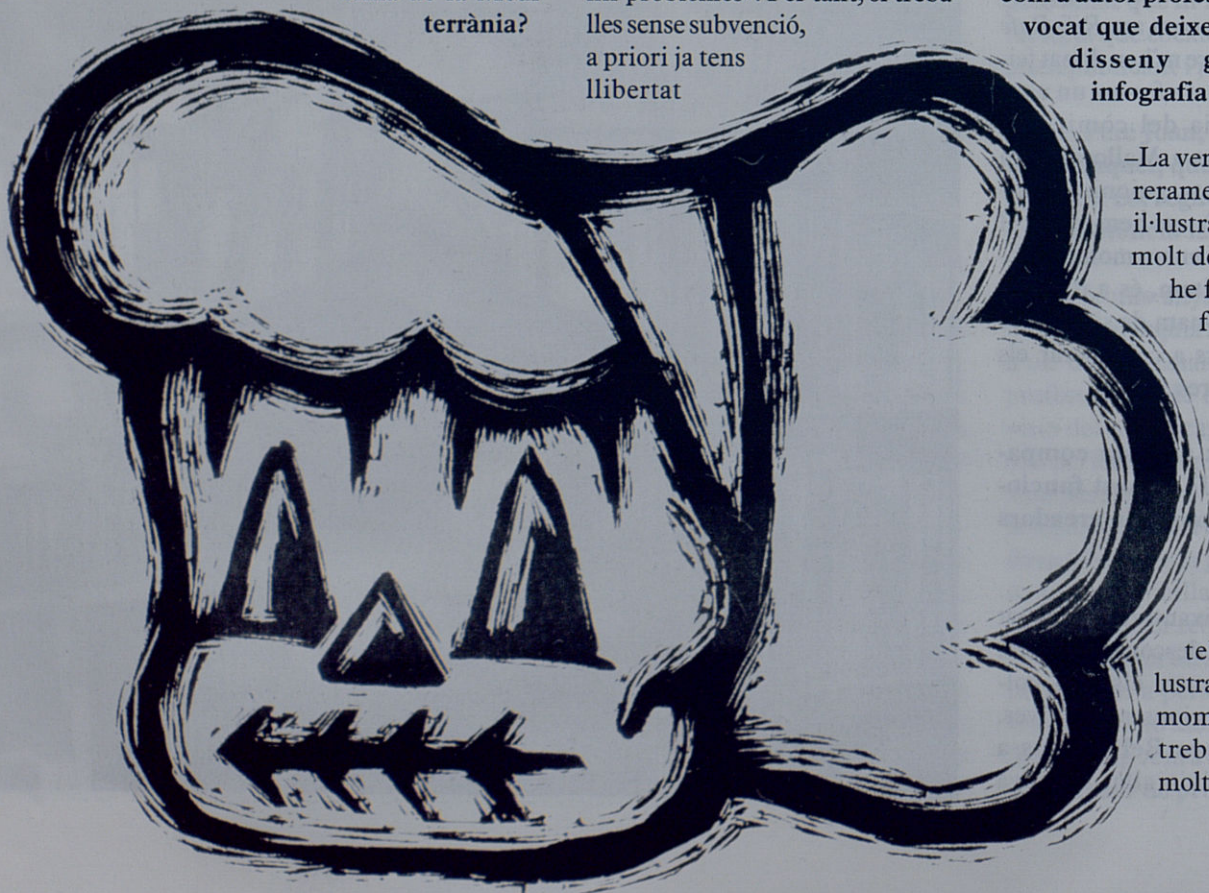
–El fet que entre l'any 2000 i l'any 2001 us hagin reconegut com a autor professional ha provocat que deixeu de banda el disseny gràfic i la infografia?

–La veritat és que darrerament només faig il·lustració i còmic. Fa molt de temps que no he fet disseny gràfic, infografia, maquetació, entre altres coses. Gràcies a Déu tinc la sort de dedicar-me exclusivament a allò que més m'agrada: els tebeos i la il·lustració. En aquests moments, elaboro un treball d'encàrrec molt interessant per

«La demanda en català és escassa, quasi sempre són encàrrecs institucionals»

una mica casual. Dic que és casual, atès que les influències recíproques no responen al fet d'estar junts molt de temps. No hi ha un contacte diari. Mai no hem elaborat de manera conjunta un pensament ni tampoc la utilització o la invenció d'unes tècniques artístiques pròpies. Curiosament, no sé si és a causa del clima mediterrani, ens han interessat més o manco els mateixos temes i hem coincidit molt des del punt de vista estètic, però mai no ha estat fruit d'una reflexió col·lectiva i de manera intencionada.

–A les vostres obres també trobam influències que provenen de més enllà de la Mediterrània?

a l'editorial Santillana, en concret les il·lustracions per a un llibre de matemàtiques de quart de primària que es posarà en circulació a tot l'Estat espanyol durant el curs 2002/2003. Aquesta és una feina pura i dura d'il·lustració, no és creatiu. Ells em diuen què he de dibuixar, però és un treball ben pagat. Així puc mostrar el meu estil gràfic a un públic diferent del que s'apropa a les meves historietes avantguardistes.

—Descartau tornar a fer una altra cosa que no sigui el còmic o la il·lustració?

—No, ni molt manco. Al costat d'un altre company he participat en el disseny de tres webs en què m'he encarregat del vessant estètic. No tanc cap porta a la creació.

—Sou l'excepció que confirma la regla, un creador d'historietes que viu de la seva obra?

—Sí, però qualque il·lustració he de fer, perquè m'agrada i perquè la relació amb la historieta és molt pròxima. Per exemple, Max viu de la il·lustració perquè no vol fer tebeos per viure. Només fa els seus còmics d'autor i res més, podria fer-ho, però no ho vol. En canvi, jo visc més de la historieta que no de la il·lustració, ja que de moment és d'on m'arriben més ofertes de treball. He de reconèixer que som un dels pocs autors privilegiats que puc dir que em guany la vida amb les meves creacions amb una petita ajuda de la il·lustració. També s'ha de dir que faig còmic d'encàrrec que altra gent no estaria disposada a dur a terme. Visc del còmic perquè estic molt obert al mercat. Hi ha coses suficients en el mercat professional del tebeo que m'interessen tant com per viure'n, com a mínim de moment. A més, esper que les aventures de *Cristóbal Nazareto* que public mensualment en *El Víbora* des del juny passat m'obrin encara més les portes i m'ofereixin altres projectes.

—Segons l'opinió d'Àlex Fito, quins són els autors illencs nous que tenen possibilitats de triomfar professionalment?

—És una mica conflictiu dir-ho, però m'arriscaré. Els dos joves que tenen més

possibilitats per fer un forat en la indústria espanyola del còmic i que de fet ja publiquen i cobren per la seva feina són Guillem March i Tolo Morey. Tot i que són molt bons i tenen molta projecció, podria ser que no obtinguessin feina com a historietistes, o que no poguessin publicar els seus treballs enlloc. La indústria espanyola del còmic és molt complicada i estranya.

—Quines són les pròximes creacions que sorgiran dels vostres pinzells?

—Un àlbum per a l'editorial alacantina Edicions de Ponent. La tasca de disseny de personatges i de l'argument ja està avançada. Aquesta obra tindrà relació amb el món de *Raspa Kids Club* i la finalitzaré l'any 2003. L'any següent publicaré la tercera entrega de *Raspa Kids Club*. Aquest setembre sortirà a la venda un llibre d'un conte de Pau Riba del qual Gabi Beltran, Linhart, Max, Pau, Pere Joan i jo hem fet totes les il·lustracions.

La trajectòria d'un dibuixant

Àlex Fito va néixer a Mèxic l'any 1972 i és llicenciat en Belles Arts

Extracte de publicacions

- 1993-1997. La Penya. *Mondo Lirondo*
- 1995. La Penya. «El Bosc Feréstec» (*L'Avui dels Súper* del diari *Avui*)
- 1996. «Fauna Balear» (*Diari de Balears*, juntament amb Rafel Vaquer)
- 1997-1998. «Bit y Bat» (*El Pequeño País* del diari *El País*; guions per a Pere Joan)
- 1999. *Raspa Kids Club*
- 2000. *Comix2000* (obra col·lectiva)
- 2001. «Cristóbal Nazareto» (*El Víbora*)

També ha publicat a *Còmic Clips*, *Creativa*, *Dibus*, *Dibucòmics*, *Esquix*, *El Jueves*, *Nosotros Somos Los Muertos*, *Rifi-Rafe*, *Siniestro Total*, *La Historia del Blues*, *Tretzevents*, *Última Hora*, *La Vanguardia*, entre d'altres.

Exposicions

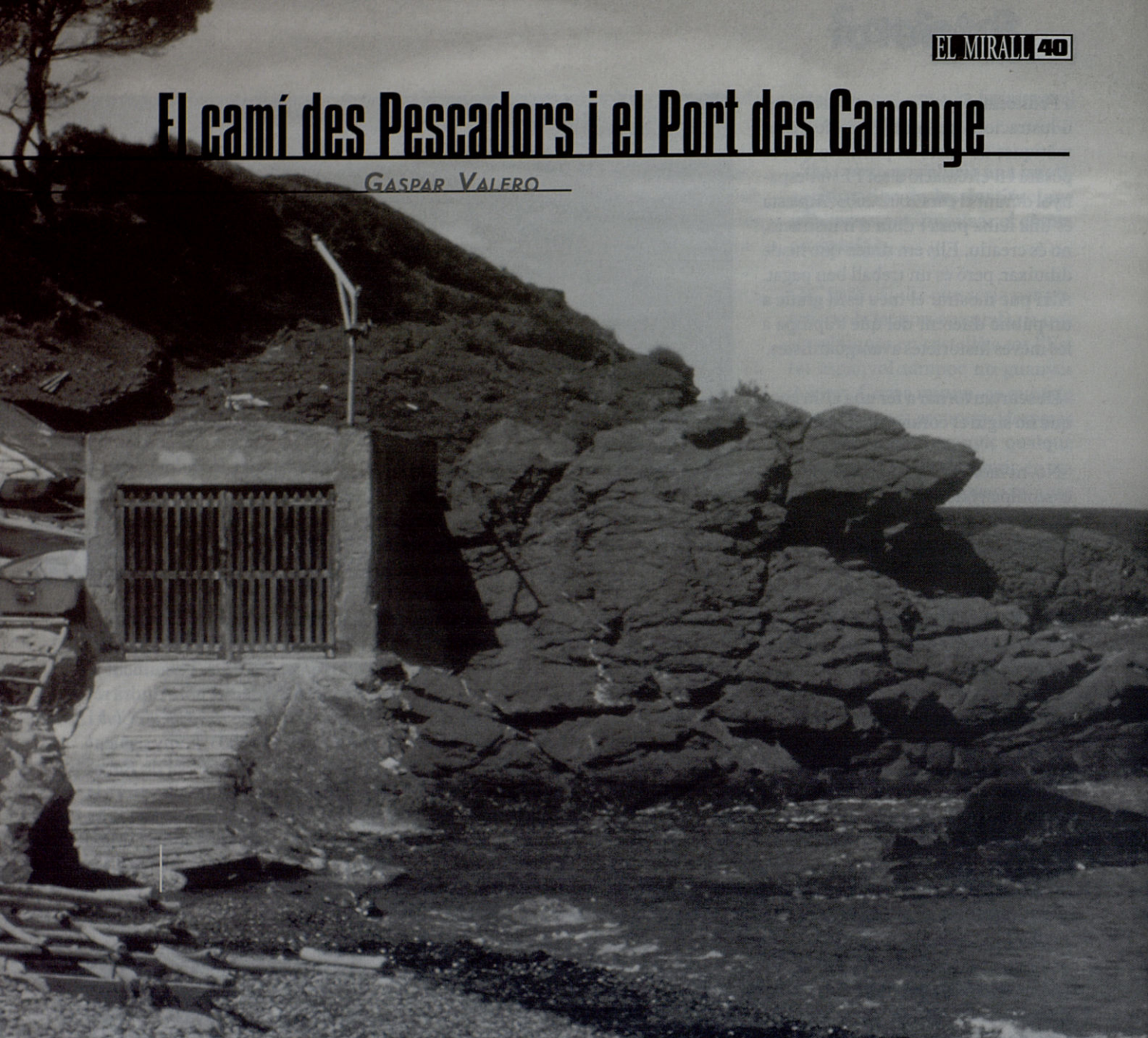
- 1997. La Penya. *Mondo Lirondo* (Palma)
- 2000. *Raspa Kids Club* (Barcelona)
- 2001. Mostra retrospectiva de la seva obra (La Corunya)
- Col·lectiva. *Siniestro Total. Historia del Blues* (Tenerife i Lisboa)

Premis

- 1994. La Penya. *Mondo Lirondo*. Millor fancín. Saló Internacional de Còmic de Barcelona.
- 2000. *Raspa Kids Club*. Millor autor revelació. Saló Internacional de Còmic de Barcelona.

El camí des Pescadors i el Port des Canonge

GASPAR VALERO

Carretera de Valldemossa a Banyalbufar (C-710, Pollença-Andratx), km 79,100 - Mirant de Mar - Camí de Son Coll - Port des canonge

Orientacions de camí

Situam el punt de partida a la carretera de Valldemossa a Banyalbufar (C-710, Pollença-Andratx), a l'altura del km 79,100, a cinc o sis minuts a peu del cap des Bosquet, en què l'esmentada carretera s'encreua amb la que prové d'Esporles (PM-110). En aquest punt ressenyat, el camí des Pescadors, que puja des d'Esporles i es dirigeix al Port des Canonge, tra-

vessa la carretera. Així, si miram des de la carretera cap a Valldemossa, vers el nord-est, ens queda el cap des Bosquet a la nostra esquena i Esporles a la dreta. Avançam pel camí des Pescadors, cap a l'esquerra, en direcció nord-oest. És una via ampla i planera que adopta la tipologia de camí de carro. Tres minuts més endavant, a la dreta queda la casa dita de Cas Xorrigo. Passam un redolet d'alzines i deixam a l'esquerra alguns camins i les cases respectives. Algunes casetes compareixen a l'esquerra, com la dita de Cas Padrí. Després de deixar una caseta a l'esquerra, arribam a una esplanada, entre pins i alguna alzina, tanca-

da per una paret seca. Al final del planiol, apareix un mirador, denominat Mirant de Mar. Mostra un pedrís i una pareteta de protecció. La vista panoràmica, com ens indica el topònim, arriba fins a la mar i abasta els voltants del Port des Canonge. Fins al mirador arriba la part de ponent de la gran finca esporlerina de Son Dameto.

El camí des Pescadors discorre per l'esquerra de l'esplanada del mirador, i ben aviat franqueja una paret de pedra seca amb restes d'un botador de pedra. A l'altra banda, ja dins el bosc de pins i alzines, discorre el camí de ferradura, realment un sender estret, recuperat

Port des Canonge.

de l'avanç del bosc, amb mates, càrritx, aladern i aritges pels voltants. El camí comença a davallar entre l'ombra de la vegetació i, a devers set o vuit minuts de la paret del mirador, enllaça per primera vegada amb la carretera del Port des Canonge. Una vegada arribam a l'asfalt, el seguim cap a la dreta, al llarg d'un tram de devers sis minuts de durada, amb un revolt a l'esquerra i un altre a la dreta. Després d'aquesta volta, i abans de l'anterior a l'esquerra, voltam pel camí vell que es desprèn de la carretera, també a l'esquerra, en davallada pels costers que comparteix amb la carretera. Constitueix un camí de ferradura, ben marcat i encara

ombrívol entre alzines i pins. Alguna roca apareix enmig del camí, producte d'esllavissades, i observam pels voltants barraques diverses de carboner. Un poc més avall, oliveres i garrovers antics s'entremesclen amb el bosc, amb mates, aladerns, xiprells, estepa blanca i càrritx. Camí avall, deixam de banda a l'esquerra una pista i continuam per la dreta, per camí ja més ample. En aquest indret podem observar com el camí conserva algun tram de l'empedrat antic. A la dreta discorre un torrentó que s'engorja adesiara. El camí continua la davallada recta i apareix estepa llimonenca i murta fins que enllaça amb un vial

abandonat d'una urbanització. Hem de posar-hi atenció, ja que ha trastocat el camí vell. Per resseguir-lo, voltam pel vial a l'esquerra alguns metres i recuperam el camí cap a la dreta. El torrentó s'entrunyella amb el camí amb companyia d'aritges, d'arboceres i de botges. Camí avall, a la dreta ens acompanya una paret amb una canal de teula i un tub, i encara apareixen trams de camí empedrat. Mentrestant, les oliveres substitueixen el bosc i enllaçam amb un camí de carro transversal, molt a prop de les cases de Son Coll, amb una altra casa moderna a la vora. Agafam aquest camí cap a la dreta i just després arribam a l'asfalt de la

Itineraris

carretera del Port des Canonge, en què un cartellet ens indica que ens trobam a 15 minuts d'aquest nucli. Continuem la davallada, ara per la carretera, i trobam immediatament a l'esquerra el camí de les cases de Son Coll. Podem guaitar alguns

a nom de Francesc Fuster. Apareix en el mapa del cardenal Despuig (1785). L'any 1786 era propietat de Joan Miró i Ballester, fill de Joan Miró, doctor en ambdós drets, i d'Antonina Ballester. La finca s'explotava agrícolament mitjançant

lloguers a pagesos, els quals conreaven l'hort, l'olivar, els garrovers, la vinya i els parals de malvasia que hi havia.

En el segle XVIII es trobaren restes romanes a la propietat de Son Coll

metres per aquest camí per tal de veure les cases de més a prop.

Son Coll

Segons Joaquim Maria Bover, en el segle XVIII es trobaren restes romanes dins la propietat de Son Coll. La finca s'anomenava antigament alqueria Roja, amb motiu del color vermell intens de les terres. L'any 1714 morí assassinat a Son Coll el propietari Miquel Coll. Del llinatge de la família prengué nom la possessió. El 1742 la finca figura

En aquest hort es collien melons, síndries, carabasses vermelles i de fogasseta de primera flor, cebes, raïms (calops i grumers), faves, fetsols, pebre dolç i pebre de cirereta. Segons l'*Apeo* de 1818, era propietat de Joan Miró i es valorà en 18.699 lliures. El 1867 la finca era de Joan Palou, i aleshores tenia una extensió de 96 ha. A finals de segle XIX, la possessió era propietat de Paula Rosselló Bernat, casada amb Josep Francesc Ramis d'Ayreflor Gálvez-Valderrama (1860-1928). El darrer propietari de

l'linatge Ramis d'Ayreflor fou Lluís A. Ramis d'Ayreflor Cardell. L'any 1973, segons el plànol topogràfic de Banyalbufar, tenia una superfície de 101,70 hectàrees. L'any 1991, després de la segregació de la part corresponent a la urbanització, la part restant, que encara abastava 88 quarterades, també fou venuda. Recentment, les cases han estat objecte d'una reforma profunda.

Les cases de Son Coll tenen la façana orientada cap a ponent, de tres plantes d'alçat. El portal forà és d'arc rebaixat, i hi ha finestres balconeres en el primer pis. El porxo mostra finestres rectangulars de dimensions reduïdes. El portal forà comunica amb un vestíbul de dos trams amb dos arcs rebaixats que dona accés a una petita clastra rectangular amb un coll de cisterna. Les cases tenien oratori i tafona.

Del camí de les cases de Son Coll tornam a la propera carretera i davallam, com sempre en direcció cap a la mar. A la vegada és el sentit que condueix al centre del Port des Canonge. Passam a la vora dels primers xalets de la urbanització de Son Coll, que constitueix el pròleg del nucli del Port des Canonge, deixam de banda els diversos vials de la parcel·lació que parteixen a esquerra i a dreta, arribam al centre del nucli més antic del Port des Canonge i a la miranda alterosa sobre la costa i les alcoves o els escars de les barques, on acabam l'excursió. Si tenim temps, cap a l'esquerra trobarem, a menys de deu minuts, la platja de Son Bunyola.

El Port des Canonge

Forma part del terme de Banyalbufar. Constitueix el segon nucli de població després de la vila. Se situa al nord-est de la vall de Son Bunyola, vora la partió del terme de Banyalbufar amb el terme de Valldemossa.

Sembla que el topònim del Port des Canonge prové del fet que el canonge de la Seu, Miquel López, era propietari de part d'aquesta con-

Son Coll.

Camí des Pescadors.

trada a finals del segle XV. Apareix documentat en el mapa del cardenal Despuig de l'any 1785. Fins al segle XX, era un portet que s'utilitzava com a recer per a les barques de pesca. Antigament les alcovs (escars) ja ocupaven la cala des d'on els pescadors sortien a la mar i portaven el peix a Esporles. Així mateix, algunes casetes petites situades sobre el port servien perquè els pescadors hi poguessin romandre. Abans de l'any 1944 hi havia les alcovs de can Ponero, de can Grau i de ca l'Arròs; i les casetes de ca la Gata, de can Boscana, de sa Casa Blanca, de ca na Tibi i de can Romanones. A partir de l'any 1944, al voltant de les casetes antigues de pescadors, es formà una urbanització d'habitatges unifamiliars d'estiueig, que majoritàriament eren propietat de gent d'Esporles. Els solars i els vials de la urbanització nova ocupaven bàsicament terrenys de la possessió de Son Coll, al sud del primitiu nucli costaner. L'any 1944 es marcaven els vials i els 134 solars sobre una extensió de 3,5 hectàrees. L'any 1958 ja hi havia 25 cases. La urbanització nova de Son Coll, començada l'any 1970, preveia urbanitzar 87 hectàrees més, amb 487 solars, en dos sectors. Amb motiu de la Llei d'espais naturals de 1991, només es dugué a terme el primer dels dos sectors d'aquesta segona urbanització.

Per tornar a casa? Bé, això és un altre tema. Podeu tornar enrere, en pujada, pel camí aquí descrit. També podeu arribar, en direcció sud-oest, fins a prop de Banyalbufar pel camí de la platja de Son Bunyola, per la volta des General. I, fins i tot, podeu arribar, més agosaradament, cap al nord-est, per l'hort de sa Cova, a la urbanització George Sand i a Valldemossa.

Horari

C-710, km 79,100

15 min	Mirant de Mar
35 min	Camí de Son Coll
15 min	Port des Canonge
55 min	Mirant de Mar
15 min	C-710, km 79,100

Total: 2 h 15 min

(temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

Mirant de Mar.

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA
LONGINES
SWISS WATCHES

TI+
TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

OFFICIAL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
* FORTIS *
swiss watches

CK
Calvin Klein
watches

PIERRE BALMAIN
SWISS WATCHES

SWISS ARMY

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 • 971 724 344

Fax 971 714 369

Tendències cinefàgia

Per què són tan anodines les estrelles

(fins i tot Sigourney)

MATÍAS VALLÉS

El consum es basa en la satisfacció immediata i contínua de les necessitats il·lusòries. Les seves pautes es fan especialment mentides en el cas de les declaracions a la premsa de les estrelles de la pantalla. La frustració que produeix bona part de la cartellera es transforma en una decepció absoluta quan ens concentram en les paraules que pronuncien els nostres mites lluny d'aquesta. Així ocorre quan comprem un dels darrers números de la revista mensual defallent *Esquire*, amb l'únic argument favorable que la portada és ocupada per una Sigourney Weaver esplèndida, amb els seus 51 i quasi 52 anys a sobre. La salivació s'accentua davant la imminència d'una entrevista en què la nostra deessa ens demostrarà que el seu talent fora del plató tan sols és comparable a la seva agudesia expressiva davant del magnetòfon d'un periodista. Imaginau, per tant, la frustració consegüent quan descobrim una mestressa de casa que ens fa empassar un sermó sobre el seu matrimoni envejable, la seva maternitat feliç i els seus esforços perquè els seus pares visquin amb ella. Si ens haguéssim deixat guiar pel nostre bon judici, ens hauríem limitat a adorar-la en el cel·luloide. L'evidència trista estableix que cap dels monstres actuals de la pantalla no té res a dir.

I no obstant això, mai les estrelles de la pantalla no exhibiren la falta d'oratoriat amb tanta profusió com en la postmodernitat. La culpa d'aquesta sobredosi de paraules

buides ha de recaure en el *celebrity journalism* o 'periodisme de celebritats', la bíblia del qual és la revista *Vanity Fair*. Tothom sap que les declaracions de les estrelles a penes serveixen de contrapunt a les fotografies en què malbaraten el seu *glamour*, i que Whoopi Goldberg retratada per Annie Leibovitz en una banyera de llet no necessita cap comentari major. Tanmateix, la verbatim s'imposa, i els agents dels actors es creuen obligats a adornar els rostres dels seus representats amb una verbatim anodina. Els periodistes mateixos són conscients que participen en una farsa, i defineixen els reportatges en qüestió com «quinze hores per dur a terme la sessió fotogràfica, una hora per a l'entrevista».

El control que Hollywood exerceix sobre aquestes mascarades publicitàries a penes dissimulades arriba a l'extrem en què els entrevistats trien l'entrevistador. En una fase posterior, entregaran el text ja redactat. Des de la nostra posició de lectors, com podem ser tan ingenus per empassar-nos aquesta falòrnia sense cremar la publicació corresponent i conjurar-nos per no comprar-la mai més? Desgraciadament, aquests *junkets* –nom amb què es coneixen les sessions prefabricades amb els protagonistes d'una pel·lícula– han contaminat la premsa seriosa, que engrosseix així la maquinària promocional d'una estrena sense cap discerniment. Quantes vegades heu llegit una apreciació àcida sobre una producció de Hollywood abans de

projectar-la? El llenguatge edulcorat protegeix les aparicions dels intèrprets. El crític disposarà més tard a penes d'un foli per comprendre la contribució de la seva capçalera al disbarat.

L'obsessió de la premsa per recollir les genialitats que les estrelles de la pantalla no pronunciarien mai assoleix uns límits insospitats. En els casos més irònics, l'autor de la peça es burlarà obertament de com és d'absurda la seva obstinació. L'esdeveniment tipogràfic més publicat al final del mil·lenni fou la sortida a la llum de la revista *Talk*. Aquesta publicació havia estat concebuda per fer la competència a *Vanity Fair*, fins i tot en el nom de la seva directora. L'anglesa Tina Brown havia dut *La fira de les vanitats* al cim, i ara desitjava repetir l'èxit. Per això, componia un menú delicat d'entrevistes a figures de la pantalla, a càrrec d'escriptors de primera línia. Paul Theroux, autor de *La costa dels mosquits*, *El carrer de la mitja lluna*, *St. Jack* i de dotzenes de llibres de viatges, fou l'elegit per desplaçar-se al Neverland Ranch de Michael Jackson, amb vista a una confrontació amb Elizabeth Taylor. Les perspectives eren tan descoratjadores que el novel·lista incloïa en el text un *caveat* autoexculpatori. «Allò que més em sorprèn, atesa l'evidència que ja gairebé no apareix a les pel·lícules, és que la seva càrrega de treball és lleugera, que no sembla llegir res, que té poc en què entretenir-se llevat de les cites sentimentals i el seu gos...» És a

dir, un compendi de raons per no haver acceptat mai aquest treball. Quin seria per tant l'argument per llegir-ne el resultat?

En el cas citat només hem de compadir el periodista involucrat, per les sessions de tedi a què es va veure sotmès. En altres ocasions, la inexpressivitat de l'estrella pot anar lligada a excessos que invoquen el mal gust. En una de les entrevistes més memorables a Leonardo di Caprio, l'estrella que s'enfonsà amb el *Titànic* donà lloc al text següent: «L'estómac em mata», es cargola. «He d'anar al lavabo tot d'una.» Leonardo abandona corrent l'habitació, travessa un passadís curt, entra al lavabo i vomita.» Evidentment, la peripècia digestiva del galant estremirà les seves adoratrius, que donarien un any de la seva vida per compartir l'experiència narrada a l'article. Per si aquest excés fos insuficient, la presumpta qualitat artística del nord-americà es complementava

en el reportatge esmentat amb extracte d'una quadern de notes que fa empetitir Rimbaud, i en el qual es pot llegir que «l'animal humà està predisposat a corrompre el paradís».

Algú pot pensar que aquestes declaracions són inofensives, cosa que invalidaria aquest article. No obstant això, la conversió de les estrelles cinematogràfiques en filòsofs de guàrdia té repercussions dramàtiques. Per exemple, l'anotació gloriosa citada de Di Caprio inspirà la cadena nord-americana ABC perquè l'actor realitzàs una entrevista d'una hora al president Bill Clinton, amb el medi ambient com a tema central. Les inquietuds ecològiques de Mr. *Titanic* no donaren per a tan extens desplegament i el segment que recollia la conversació a la Casa Blanca quedà reduït a dos minuts i mig. A causa, sens dubte, que el públic en general no és tan crèdul com els cinèfils, el programa va obte-

nir a més una audiència baixíssima. Quan s'incorre en ridícults d'aquest calibre, no es corregeix la distorsió en favor d'estrelles analfabetes, sinó que se'n facilita la labor.

En els darrers anys, moltes publicacions que afrontaven l'encontre amb els actors com un perfil en què el redactor podia incloure notes d'ambient substitueixen progressivament aquesta tècnica pel model pregunta/resposta (Q&A). Aquesta tècnica ressalta la neutralitat de l'enfrontament i el col·loca la límit de la congelació. La dictadura de les estrelles els du a marcar el contingut de les seves trobades fins al punt que no se li pot demanar a Russell Crowe sobre les seves relacions amb Meg Ryan. A canvi, segurament l'australià està disposat a dissertar sobre el concepte del mal en la filosofia nietzscheana.

La preocupació teòrica de Joaquín Torres García

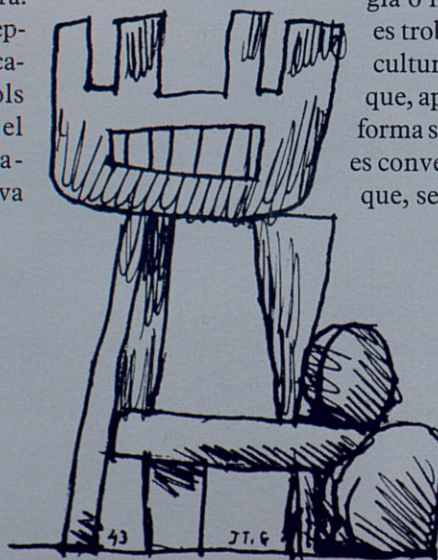
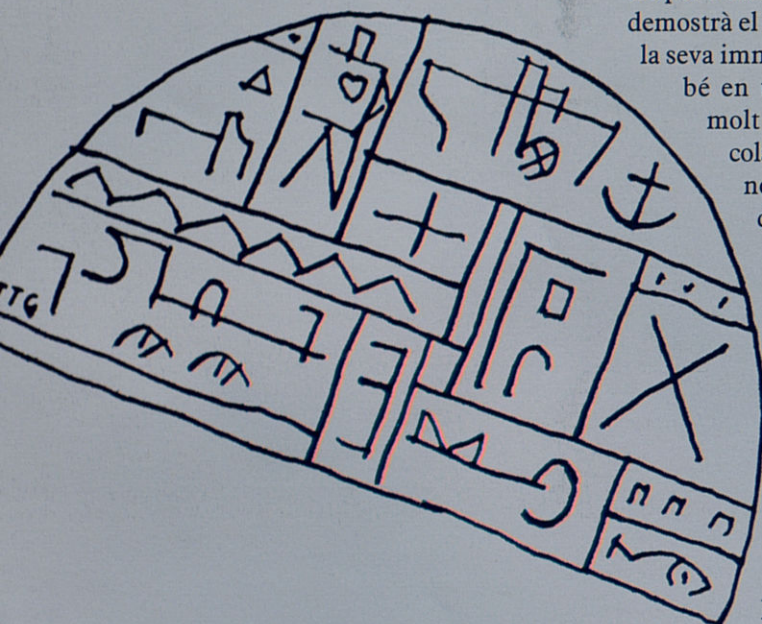
CRISTINA ROS

El 1944, Joaquín Torres García publicava *Universalisme constructiu*, un volum amb el qual deixava testimoni públic de tot allò que per a ell significava l'art. De fet, feia temps que el mestre uruguaià —mai tan ben emprada la paraula mestre per a un home que no tan sols demostrà el mestratge a través de la seva immensa obra, sinó tam-

bé en un corpus teòric de molt de gruix i en una escola de deixebles que mai no se n'han deslligat— difonia la seva preocupació teòrica com a base de tota aplicació pràctica i plàstica. De fet, des del 1934, any en què va tornar a la seva ciutat natal, Montevideo, després de quatre llargs decennis d'experiència vital i artística a Barcelona, Nova York i París, i fins al 1942,

Torres García havia dictat unes cent cinquanta conferències en les quals se succeïen les idees sobre proporcions, equilibri, perspectiva, color, estructura, geometria, tonalitats, construcció, forma o sentit de la mesura. Aquests conceptes i llur aplicació no tan sols havien regit el desenvolupament de la seva

obra, sinó que, per al fundador de l'Escola del Sud, també havien de ser les claus d'un art absolut i universal. D'aquí, almanco, la primera meitat del títol del seu corpus teòric: *Universalisme constructiu*. El fet és que, aquestes cent cinquanta lliçons magistrals, dictades entre 1934 i 1942, no quedaren reduïdes a paraules, com no podia ser d'una altra manera en un home que tot ho veia traduït a formes, colors, proporcions, etc. Els textos foren il·lustrats acuradament per dos-cents cinquanta-tres dibuixos que són els que, procedents dels fons del Museu Torres García de Montevideo, han donat sentit a l'exposició que, entre el 6 de setembre i el 6 d'octubre, es pot contemplar al Centre de Cultura Sa Nostra, de Palma. Joaquín Torres García no era únicament un defensor fervent de la unificació de l'art i la cultura d'Amèrica Llatina, sinó que estava disposat a fer tots els possibles per aconseguir-ho. Així, elaborà, segons pròpies paraules, «tot un pla constructiu» que anava, una vegada i una altra, de la teoria a la pràctica i de la pràctica a la teoria. Tot un pla per demostrar l'existència d'un art d'essència universal, basat en una regla o llei invariable que es troba al principi de la cultura indoamericana i que, aplicada de distinta forma segons les èpoques, es converteix en la norma que, sempre segons l'ar-

tista, estructura tota obra. D'aquí el terme constructiu, en referència a la preponderància de l'estructuració de l'obra, per sobre de qualsevol altre element o consideració. Per això, a la lliçó primera de l'Universalisme constructiu Torres García escrivia: «Cent vegades es repetirà en el curs d'aquest llibre que es vagi a l'obra sense cap propòsit, sense pla preconcebut. I que tan sols es vulgui fer una estructura.» L'urguàia defensava l'ordre estètic i, en certa forma, el situava en l'art molt per sobre de l'ordre natural. Parlava d'«elevant el to», d'un nivell superior en el qual desenvolupar l'expressió sentimental, poètica o dramàtica; parlava de llibertat, del llenguatge particular de cadascú, però també, i al mateix temps, del sotmetiment necessari a un sistema geomètric, mitjançant el qual tot podrà ser mesurat, «i així establir relacions harmòniques» dins aquest ordre estètic que, més que no pas l'ordre natural, garantiria la universalitat de l'expressió artística. De fet, és com si Torres García hagués trobat l'equilibri en moure's entre aquests dos pols aparentment oposats: la llibertat o el desprendiment de tota fermaça —«a cada pintor li sobra un 85% de la tècnica que haurà après, i va carregat amb un 300% de pes mort i inútil que per força ha de donar-li torpor», escrivia— i, d'altra banda, el seguiment d'un sistema de proporcions basat en l'anomenada «secció àu-

ria» que estructura mil·limètricament l'obra i, respecte a la qual, l'artista aconsella «no moure's d'aquesta regla, sigui pel que sigui». Per a Torres García, el més important és que «la forma de l'objecte» provingui de la geometria.

I així ho expressa: «de la geometria a la naturalesa, i no a la inversa. La inversa produeix allò que és decoratiu, que és detestable».

Així, tots i cada un dels dibuixos que hem pogut veure a Palma no són sinó l'explicació pràctica d'aquesta forma de veure i aplicar l'art. Les natures mortes, les construccions, les figures i les composicions d'objectes quotidians que identifiquem tan clarament com a pròpies de Torres García no són ni volen ser la representació de tota aquesta reconeguda quotidianitat, sinó que, segons les ensenyances del mestre de Montevideo, són i existeixen en l'art perquè parteixen d'un nivell superior, el nivell de l'expressió i l'enteniment artístic, que és el que, en tot cas, evocarà i expressarà les emocions, la poesia, les tensions o el drama de totes les coses, reconeixedores o no.

Tendències art

Tendències llibres

RÍEL MESQUIDA

Una paràbola clàssica: «La transformació» de Kafka

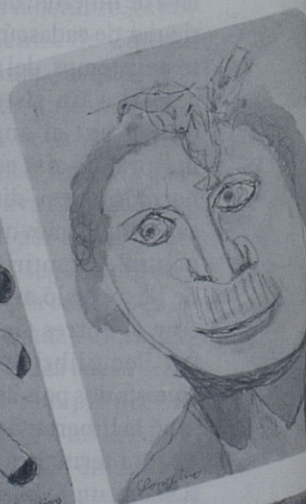
Aquesta bellíssima traducció catalana del professor Jordi Llovet del famós text kafià malconegut com *La metamorfosi* és una festa. Festa perquè quan obres *La transformació* («Clàssics Universals», Proa) et trobes amb una introducció de trenta planes en la qual Llovet ens emmarca, per un cantó, els disbarats i malentesos que han envoltat el títol i el sentit d'aquesta obra admirable i, per l'altre, ens col·loca aquesta inquietant narració en unes coordenades en què, a partir de textos del dietari de Kafka i de la seva correspondència amb Felice Bauer o Max Brod, veiem l'essencialitat d'aquesta al·legoria dels desassossecos kafkians en el si de la seva família. La primera clau per llegir aquesta narració és tenir ben clar que no es tracta d'un text de literatura fantàstica, sinó d'una obra realista malgrat que la primera frase ens digui que el

viatjant Gregor Samsa s'ha despertat un matí qual·sevol de la seva grisa i monòtona vida transformat en un escarabat. La segona clau ens obre el llibre com la fisiologia dels costums i de les condicions de vida dins una família de la petita burgesia en una ciutat centreeuropea de principi de segle XX. Una tercera clau seria la biogràfica, que cal entendre en un sentit metafòric: la descripció de les condicions d'extrema solitud que necessita l'escriptor i l'aïllament en què viu dins una societat en què triomfa la civilització industrial burocràtica amb el primer capitalisme. L'escriptura i l'ofici de l'escriptor queden també retratats en una intensíssima història. Aquesta edició també és una festa perquè va acompanyada d'una completa cronologia de l'autor i de les principals edicions de Kafka en les llengües hispàniques. Una joia!

La genètica per a tots els públics

Els llibres de divulgació científica de temes que formen part de l'atmosfera cultural actual són com uns oasis deliciosos dins la sequera que hi ha en l'àmbit català (i també l'espanyol) d'aquesta casta de publicacions. Per això vull celebrar la sortida de *Gens i Genoma. El programa de la vida* («Pòrtic», Enciclopèdia Catalana) dels biòlegs David Bueno i Torrens i Maria Tricas i Giménez. Quan obrim els diaris o les informacions mediàtiques ens trobam amb termes tan corrents com gens, cèl·lules mare, clonació, DNA, mutació, plantes transgèniques, teràpies genètiques, etc. que ens poden deixar una mica estabornits i que hem d'anar a cercar al diccionari perquè no n'entnem el sentit. Aquest llibre és una eina magnífica sobre el món de la genètica per a tota casta de lectors, perquè conjuga a la perfecció el rigor i l'exactitud de les informacions amb un llenguatge planer i entenedor. Què són, què fan i com funcionen els gens i

els programes genètics és el fil conductor del llibre. Tres parts de tres capítols cada una ens expliquen des de les bases de la genètica el paper que tenen els gens en el comportament dels organismes, en el seu desenvolupament i en la seva evolució i, finalment, el món de l'enginyeria genètica i la manipulació dels gens amb exemples de les tècniques que s'empren i quines són les seves aplicacions en el camp de la biomedicina, de la ramaderia i de l'agricultura. Els nombrosos termes biològics i genètics que empren estan explicats amb exemples, esquemes i comparacions aclaridors. Al final del llibre un recull d'imatges i un glossari de mots fan avinent allò que podria haver quedar confús i una potent bibliografia ens convida a saber-ne més.

Donna Leon, una novel·lista policíaca extraordinària

He de dir que quan vaig veure que treia quatre novel·les de cop li vaig agafar mania. Primer de tot perquè desconeixia l'existència de la Leon, que va néixer a Nova Jersey el 1942, que als vint-i-dos anys va abandonar la terra natal i es va dedicar a veure món i que quan va conèixer Venècia en va quedar tan penjada que hi anà a viure per sempre. Però no tan sols viure a Venècia, sinó escriure. I escriure la ciutat i escriure's ella mateixa. Vaig començar els primers capítols de *Mort a la Fenice* (les quatre han estat publicades per Edicions 62) i em va enganxar de mala manera. De mala manera vol dir de la millor manera possible: no la vaig poder amollar fins a acabar la intriga i el suspens. Tot comença quan el director d'orquestra Helmut Wellauer és assassinat al

camerino del teatre La Fenice durant l'entreacte de *La Traviata*. A partir d'aquí coneixerem el comisari Guido Brunetti, encantador i elegant, intel·ligent i humaníssim, que amb cura i d'una forma apasionant ens durà a través de les seves indagacions fins que en traquem l'aigua clara. La creació d'aquest comissari pot ser la gran troballa de la Leon, que té una facilitat magnífica per arrossegar el lector pels laberints de la investigació tan enrevessada, bella i complexa com els carrerons, places i canals venecians on passen una mala fi de coses. *Aqua alta*, *Son profund* i *Mort en un país estrany* són les altres tres novel·les que també es llegeixen com si consumissis uns tòxics euforitzants d'aquells que produeixen addicció, donen gust i no tenen efectes secundaris dolents. Una meravella.

Gustosos articles de Josep Maria de Sagarra

La pràctica dels grans escriptors de la literatura catalana contemporània s'ha fet en els diaris. Això demostra una modernitat i un desig de trobar el màxim nombre de lectors que sempre m'ha emocionat. Josep Maria de Sagarra va conrear moltes formes literàries (teatre, poesia, assaig, etc.) i va tenir una gran popularitat. Emperò una de les proses més vives i esmolades que va fer des de 1922 a 1929 foren les seves col·laboracions al diari barceloní *La Publicitat*. Aquí la lletra àgil, viva, impressionista i, sobretot, amena de Sagarra ho agafa tot com a element catalitzador: les festes senyalades, el pas de l'any, el comentari de les darreres modes en matèria de ball o de música, la crítica de llibres, el retrat literari, la crònica d'espectacles, etc. Sagarra és un home de lletres obert

a tot i així es reflecteix en aquest recull exhaustiu, *L'ànima de les coses* (Quaderns Crema), que, en edició del magnífic professor i curador de l'obra completa, Narcís Garolera, m'ha fet passar moltes hores d'entreteniment i de saviesa. Una prosa àgil, provocativa, feta amb un català ple de colors i amenitats, lluny de qualsevol impostura i sobretot molt informativa. Sagarra escrivia per a un públic si fa no fa com el d'ara: poc avesat a llegir en la llengua que parla i per això el seus registres pròxims al català oral són modèlics per a tants de joves escriptors i amadors de la llengua que no saben com fugir de l'encarcament i l'afectació. Sagarra és un panorama canònic de com fer un periodisme literari amb la més extraordinària senzillesa i amor al lector. El més important.

Samo, l'emmarcador dels quadres de l'antic Nixe Palace

Creada l'any 1956, Samo, una botiga dedicada a decorar i emmarcar, fou l'encarregada dels emmarcaments dels quadres que penjaven a les parets de l'antic hotel Nixe Palace. Nascuda durant l'època del desenvolupament del turisme a les Balears, Samo va vestir amb les seves vases hotels tan famosos com l'Acapulco, El Lido o l'Hotel California.

Margalida Mora i Alberto de Sicília, els propietaris del negoci, recorden com el pare d'ella va muntar una fàbrica de mobles anomenada La Paraguaya, la qual subministrava el mobiliari als nombrosos hotels que en aquells moments es construïen a Mallorca. A causa del rebuf d'aquest negoci pròsper, Pedro Mora va muntar Samo, en una època en la qual només hi havia a Palma quatre botigues dedicades a emmarcar.

«La feina ha minvat molt. Ara hi ha 150 botigues i la feina es reparteix. A més a més, tot ha pujat de preu i els clients troben car el treball d'emmarcar», explica Alberto de Sicília, que afegeix que els millors clients, en aquests moments, són els estrangers, els quals rehabiliten cases antigues i volen decorar-les a l'estil mallorquí.

El local de Samo es troba oficialment al carrer dels Moliners, encara que temporalment i mentre durin les obres del Pla Mirall s'ha traslladat al carrer de l'Ample de la Mercè.

Samo

Carrer dels Moliners, 6-B. 07002 Palma

Tel. 971 711 499

Carrer de l'Ample de la Mercè, B. 07002

Tel. 971 71 02 78

Es refugi, el cau dels esportistes

L'any 1976, amb molt d'esforç i il·lusió, va néixer Es refugi, una botiga dedicada a la venda d'articles de muntanya que es va instal·lar al carrer dels Oms. A poc a poc, el prestigi de la botiga va créixer entre els esportistes de muntanya i esquí, fins que el 1984 Es refugi es va traslladar al Banc de s'Oli i va ampliar el negoci.

Tot l'equip que va muntar el local compartia les mateixes il·lusions respecte del negoci: augmentar la qualitat i la varietat dels equipaments, els quals han evolucionat molt ràpidament. Això ha fet que les sortides al medi natural siguin més còmodes. Els fabricants han atès la necessitat de treure al mercat sacs de dormir més calents, tendes de campanya més lleugeres i materials més impermeables.

Des de l'any 1980 al 1990, les novetats pel que fa al material foren constants i Es refugi es va especialitzar cada vegada més. Els muntanyencs professionals ho varen agrair amb la seva fidelitat a la botiga. També ho varen fer els afeccionats a l'esquí, un esport que amb el temps s'ha fet molt popular.

Com a resposta a la gran demanda dels clients i a la contínua renovació i ampliació del nombre d'articles, Es refugi va haver de cercar una nova ubicació, i l'any 1995 es va traslladar al carrer del Sindicat, al local de la Casa del Sindicat Forà, que data dels segles XV i XVIII.

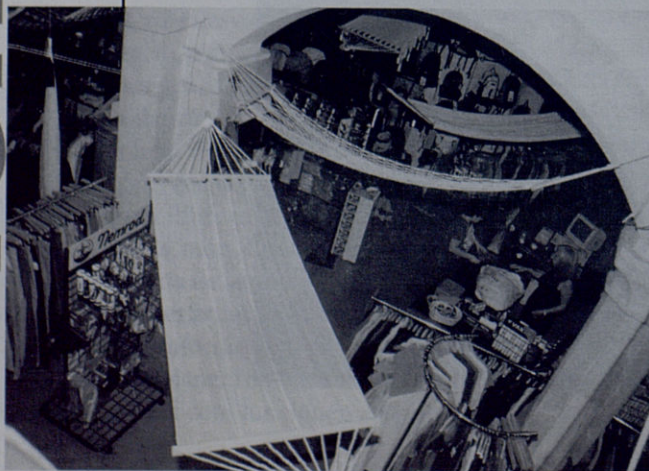
Es refugi

Via Sindicat, 21 (pati interior). 07001 Palma

Tel. 971 716 731

Fax 971 718 597

Correu electrònic: refugi@detallsport.es

Consell Directe és la línia d'atenció personal de tots els serveis del Consell de Mallorca que serveix per informar-vos de qualsevol dubte o necessitat, sigui del caire que sigui.
Ara la comunicació és més que mai

Consell de Mallorca

*Ara és més
que mai*

0 litres als 100 km

MALGASTAR COMBUSTIBLE FA MAL A LA NATURA.
ABUSAR DEL CONSUM ENERGÈTIC TÉ EFECTES NEGATIUS
PER AL MEDI AMBIENT. MODERA L'ÚS DE L'AUTOMÒBIL.

ESTALVIA
energia
PRESERVA
el medi ambient

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Innovació i Energia

Quatre illes,
un país
cap frontera